

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
НАПН УКРАЇНИ

Використання позитивного досвіду організації освітнього процесу в країнах ЄС в умовах непрогнозованих глобальних впливів у системі національної освіти України

Методичні
рекомендації

КОНВІ
ПРІНТ
Київ-2021

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Олександр Малихін, Наталія Арістова, Оксана Шпарик

**ВИКОРИСТАННЯ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КРАЇНАХ ЄС
В УМОВАХ НЕПРОГНОЗОВАНИХ ГЛОБАЛЬНИХ
ВПЛИВІВ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНИ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Київ – 2021

УДК 37.018(477)(076)

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 15 від 28 грудня 2021 року).

Малихін О. В., Арістова Н. О., Шпарик О. М.

Використання позитивного досвіду організації освітнього процесу в країнах ЄС в умовах непрогнозованих глобальних впливів у системі національної освіти України: методичні рекомендації. – Київ: [Електронне видання]. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 80 с.

ISBN 978-617-8124-25-0

Рецензенти:

- І. С. Бахов – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології і перекладу Міжрегіональної Академії управління персоналом;
- М. В. Головко – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки НАПН України;
- Т. Л. Опалюк – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Метою презентованих методичних рекомендацій є представлення на узагальнювальному рівні досвіду країн ЄС та України щодо запровадження заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків екстреного переформатування традиційної організації освітнього процесу (класно-урочної в закладах загальної середньої освіти та лекційно-семінарської в закладах вищої освіти) у дистанційний і змішаний формати.

Методичні рекомендації складаються з чотирьох розділів («Загальні положення», «Узагальнений досвід країн ЄС щодо подолання негативних впливів пандемії COVID-19 на національні системи освіти та перспективи його використання в системі освіти України», «Заходи, які було запроваджено щодо подолання негативних впливів пандемії COVID-19 на національні системи освіти», «Рекомендовані джерела для отримання додаткової інформації») і надають вичерпну інформацію щодо того, які заходи можуть бути рекомендовані для запровадження в системі освіти України в умовах дистанційного та змішаного форматів навчання (в умовах пандемії COVID-19 та з перспективою використання найбільш ефективних форм, методів і засобів навчання в постпандемічний період).

Методичні рекомендації розроблено для працівників органів управління освітою, викладачів і слухачів інститутів післядипломної освіти, науковців, аспірантів, докторантів, викладачів і студентів педагогічних закладів вищої освіти та інших працівників сфери освіти.

© Малихін О. В., Арістова Н. О., Шпарик О. М., 2021

© Інститут педагогіки НАПН України, 2021

© КОНВІ ПРІНТ, 2021

ISBN 978-617-8124-25-0

ЗМІСТ

Передмова	4
Загальні положення	6
Узагальнений досвід країн ЄС щодо подолання негативних впливів пандемії Covid-19 на національні системи освіти та перспективи його використання в системі освіти України	15
Заходи, які було запроваджено щодо подолання негативних впливів пандемії Covid-19 на національні системи освіти	27
Рекомендовані джерела для отримання додаткової інформації	65
Список використаної літератури	72

ПЕРЕДМОВА

У методичних рекомендаціях відображено результати науково-дослідної роботи з теми «Організація освітнього процесу в умовах непрогнозованих впливів (пандемія COVID-19): порівняльний аналіз (Україна – країни ЄС)» (реєстраційний номер 0121U108690), яка виконувалася співробітниками Інституту педагогіки НАПН України відповідно до постанови Президії НАПН України від 28 грудня 2020 р. № 1-2/14-280 «Про оголошення конкурсного відбору для виконання у 2021 р. наукових досліджень з проблем розвитку освіти, що потребують невідкладного розгляду»; постанови Президії НАПН України від 01 лютого 2021 р. № 1-2/2-12 «Про результати конкурсного відбору щодо виконання у 2021 р. наукових досліджень з проблем розвитку освіти, що потребують невідкладного розгляду»; договору № 12/1/1-21 НРпр від 01 лютого 2021 р.

Відповідно до листа МОН 1/9-616 від 04.11.20 р., де йдеться про те, що: «Виклики, що постали перед освітніми системами усіх країн світу, в тому числі й України, зумовлені пандемією COVID-19, вимагають від освітян, батьків та самих учнів і студентів оперативної реакції з метою забезпечення якісної освіти», а також на виконання пункту одинадцятого частини першої статті 1 Закону України «Про повну загальну середню освіту», пункту 5 постанови Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року №898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» набуває актуальності дослідження, спрямоване на узагальнення та порівняльний аналіз зарубіжного досвіду організації освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19 та його використання в системі національної освіти України.

Об'єктом дослідження було визначено освітній процес в Україні та країнах ЄС. Предметом дослідження стали особливості організації освітнього процесу в Україні та країнах ЄС в умовах непрогнозованих впливів (пандемія COVID-19). Мета дослідження полягала в узагальненні та здійсненні порівняльного аналізу зарубіжного досвіду організації освітнього процесу в умовах пандемії та його використання в системі національної освіти.

Відповідно до об'єкта, предмета й мети було визначено завдання дослідження, одним із яких було передбачено підготувати методичні рекомендації для працівників галузі освіти щодо можливостей використання позитивного досвіду організації освітнього процесу в країнах ЄС в умовах пандемії COVID-19 в системі національної освіти України.

Метою презентованих методичних рекомендацій є представлення на узагальнювальному рівні досвіду країн ЄС та України щодо запровадження заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків екстреного переформатування традиційної організації освітнього процесу (класно-урочної в закладах загальної середньої освіти та лекційно-семінарської в закладах вищої освіти) у дистанційний і змішаний формати.

Методичні рекомендації складаються з чотирьох розділів («Загальні положення», «Узагальнений досвід країн ЄС щодо подолання негативних впливів пандемії COVID-19 на національні системи освіти та перспективи його використання в системі освіти України», «Заходи, які було запроваджено щодо подолання негативних впливів пандемії COVID-19 на національні системи освіти», «Рекомендовані джерела для отримання додаткової інформації») і надають вичерпну інформацію щодо того, які заходи можуть бути рекомендовані для запровадження в системі освіти України в умовах дистанційного та змішаного форматів навчання (в умовах пандемії COVID-19 та з перспективою використання найбільш ефективних форм, методів і засобів навчання у постпандемічний період).

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глобальним викликом для суспільства в цілому та теорії навчання зокрема стало обумовлене пандемією COVID-19 тісне спілкування та співіснування людей, які є приналежними до різних поколінь (мовчазне покоління, бебі-бумери, покоління X, мілленіали (покоління Y), покоління Z і покоління «Альфа»). І найбільш гострі, і навіть конфлікто-вибухові ситуації, як виявилось, спричиняються потребами організації та здійснення освітнього процесу в домашніх умовах за прямого або опосередкованого впливу вчителів та безпосередньої участі (домінуванні) представників інших поколінь (батьки, бабусі та дідусі, інші родичі). Отже, зовсім несподівано виникає кардинально нова сукупність психолого-дидактичних задач, котрі потребують негайного розв'язання. І психологи, і дидакти розуміють відсутність наявних дієвих методик навчання, котрі би були максимально продуктивними в зовсім нових умовах співіснування людей у суспільстві загалом та в межах освітнього середовища, де спілкування його основних суб'єктів (учнів і вчителів) здебільшого перетворилося на опосередковане, а супровідна роль батьків набуває більш важливого значення. І як наслідок, виникає потреба перегляду наявних теоретико-методологічних основ організації та реалізації освітнього процесу на етапі загальної середньої освіти. Під впливом пандемії COVID-19 загострилася проблема розуміння інтегрованих психолого-дидактичних задач, які постають перед усіма суб'єктами освітнього процесу в парадигмі «учителі – учні – батьки».

Існує нагальна потреба:

- здійснити порівняльний аналіз досвіду організації освітнього процесу в Україні та країнах ЄС у 21 столітті на основі вивчення наукової літератури з проблеми та нормативно-правової бази щодо надання освітніх послуг;

- організувати й провести аналітико-діагностувальну роботу, спрямовану на з'ясування тенденцій змін в організації освітнього процесу в Україні та країнах ЄС, зумовлених непередбачуваними глобальними впливами, до яких може бути віднесена пандемія COVID-19, на основі розроблення авторських

опитувальників: *«Освітній процес в умовах пандемії COVID-19: ставлення викладачів закладів вищої освіти», «Трансформації в стосунках у родинах, де є діти шкільного віку, пов'язані з переведенням традиційного освітнього процесу в дистанційних формат у закладах загальної середньої освіти, спричиненим COVID-19», «Освітній процес в умовах пандемії COVID-19: ставлення працівників закладів загальної середньої освіти», «Освітній процес в умовах пандемії COVID-19: ставлення студентів закладів вищої освіти»;*

- вивчити досвід застосування оновлених форм організації, методів, прийомів і засобів навчання (на засадах інтеграції традиційних та інноваційних підходів, технологій і методик) в умовах дистанційного та змішаного форматів організації освітнього процесу в Україні та країнах ЄС на порівняльній основі;

- з'ясувати оновлену систему інтегрованих психолого-дидактичних задач, які постають перед усіма суб'єктами освітнього процесу в парадигмі «учителі – учні – батьки» під впливом пандемії COVID-19;

- виявити потенційні можливості системи післядипломної освіти вчителів щодо оперативного подолання труднощів, які постають перед суб'єктами освітнього процесу в парадигмі «учителі – учні – батьки» під впливом пандемії COVID-19;

- підготувати методичні рекомендації та довідкове видання для працівників галузі освіти щодо можливостей використання позитивного досвіду організації освітнього процесу в країнах ЄС в умовах пандемії COVID-19 у системі національної освіти України.

На виконання першого завдання було здійснено порівняльний аналіз досвіду організації освітнього процесу в Україні та країнах ЄС у XXI столітті на основі вивчення наукової літератури з проблеми та нормативно-правової бази. Було проаналізовано досвід організації освітнього процесу в Україні та 27-ти країнах ЄС (Австрія, Бельгія, Болгарія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Швеція) у XXI столітті з акцентуацією на

вивчення специфіки організації освітнього процесу в умовах дистанційного та змішаного навчання, масовий перехід до якого зумовлено непередбачуваними глобальними впливами, пов'язаними із пандемією COVID-19, а також визначення спільних трансформаційних тенденцій в організаційній парадигмі освітнього процесу в країнах ЄС та Україні. Метою здійснення порівняльного аналізу було узагальнення досвіду організації освітнього процесу в умовах непередбачуваного заздалегідь переходу до дистанційного та змішаного навчання, а також з'ясування способів і шляхів подолання негативних впливів на системи освіти в країнах ЄС та Україні, пов'язаних із пандемією COVID-19. Проведений аналіз досвіду організації освітнього процесу в країнах ЄС дає змогу запропонувати методичні рекомендації щодо імплементації позитивного досвіду організації освітнього процесу різних країн ЄС в освітню систему України, що пов'язано із застосуванням оновлених форм організації, методів, прийомів і засобів навчання (на засадах інтеграції традиційних та інноваційних підходів, технологій і методик) в умовах дистанційного та змішаного форматів організації освітнього процесу. *Констатовано*, що пандемія COVID-19 призвела до змін в організації освітнього процесу в Україні та країнах ЄС, обмеживши учасників освітнього процесу соціальною дистанцією та ізоляцією. В Україні та країнах ЄС протягом навчальних років (2019/2020 та 2020/2021) довелося терміново впроваджувати в освітній процес різні форми організації навчання, які різнилися залежно від загальнодержавного формату реагування на пандемію COVID-19, від технічних і фінансових можливостей, а також від національних особливостей організації освіти в кожній окремій країні та найбільш педагогічно доцільних стратегій для досягнення бажаних результатів навчання.

Найпоширенішими підходами до організації освітнього процесу стали ті, які насамперед були визначені обсягом необхідної взаємодії між учителем та учнями (очної або опосередкованої), а також співвідносилися з активною інтеграцією інформаційних технологій та цифрового інструментарію навчання

в освітній процес, застосування яких може відбуватися в режимі реального часу (синхронно) та відстрочено (асинхронно).

- **традиційний підхід** – фізичний клас (*Face to Face, F2F*): може включати вебсховище навчальних матеріалів, проте онлайн навчання інтегровано незначним чином або взагалі відсутнє; як правило, не передбачає скорочення традиційного освітнього середовища;

- **адаптивний підхід** – дистанційне навчання (*distance learning*): може бути доступне в будь-який час/ у будь-якому місці (синхронне або асинхронне);

- **гібридний підхід** – змішане навчання (*blended learning*): поєднання традиційного режиму навчання (фізичний клас) з різними обсягами навчальної діяльності в мережі інтернет; як правило, передбачає скорочення терміну перебування учнів у традиційному освітньому середовищі в класі.

На виконання другого завдання було розроблено авторські опитувальники українською й англійською мовами: «Освітній процес в умовах пандемії COVID-19: Ставлення викладачів закладів вищої освіти» (<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdmoujHNMH1ECaTDrIGSUVxbuvgXJUwKa9PZLWuyc0BUcX5qQ/viewform>), «Освітній процес в умовах пандемії COVID-19: Ставлення студентів закладів вищої освіти» (<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfOgvwW0StVoEFEdrKng93KCZFv53cGurqsivSSfshub5AYig/viewform>), «Освітній процес в умовах пандемії COVID-19: ставлення працівників закладів загальної середньої освіти» (<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScm6p3Hd0tTuz06ODxSub-abUhIBsPuvKUYRxDlpZR6OH9yog/viewform>), «Трансформації в стосунках у родинях, де є діти шкільного віку, пов'язані з переведенням традиційного освітнього процесу в дистанційний формат у закладах загальної середньої освіти, спричиненим COVID-19» (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSc-rJGEK-LZehfiSf0m7tZ3lYVaYel_ZHTicBuKsImK8vb8lA/viewform), проведено опитування та здійснено порівняльний аналіз отриманих емпіричних даних. До розроблених опитувальників включено питання, спрямовані на з'ясування кола

проблем, з якими стикаються вчителі й батьки, студенти та викладачі з переходом до дистанційного або змішаного форматів навчання.

Після запровадження заходів щодо запобігання розповсюдженню коронавірусу і викладачі, і студенти в усьому світі зіткнулися з низкою проблем, пов'язаних із переходом освітнього процесу в дистанційний формат. Задля виявлення й порівняння проблем, з якими зіткнулися викладачі та студенти закладів вищої освіти в Україні й Латвії, та котрі було спричинено переведенням освітнього процесу в дистанційний формат, зумовленим пандемією COVID-19, яку можна трактувати як непередбачуваний глобальний вплив на систему освіти, було проведено низку досліджень.

Перше дослідження спрямовувалося також на вивчення й позитивного досвіду, здобутого викладачами й студентами двох країн у процесі дистанційного навчання. З'ясовано, що в умовах дистанційного формату організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, зумовленого пандемією Covid-19, викладачі в Україні та Латвії зіткнулися з наступними проблемами, а саме: збільшення фізичного навантаження; нерівні технічні можливості задля здійснення освітнього процесу в дистанційному форматі; погіршення стану здоров'я; недостатній рівень сформованості цифрової компетентності; невідповідний рівень наявних теоретичних знань і практичних умінь працювати в дистанційному форматі; неналежне володіння технологіями, методиками, формами організації, методами, прийомами і засобами дистанційного навчання; відсутність досвіду застосування онлайн-методів інтерактивного навчання; відсутність повноцінного спілкування з колегами та студентами; відсутність емоційного контакту зі студентами; збільшення обсягів звітності; нездатність і неготовність більшості студентів здобувати, опрацьовувати та засвоювати необхідний навчальний матеріал самостійно; неможливість забезпечити студентів певними ліцензійними програмами, необхідними для опрацювання навчального матеріалу; неузгодженість щодо використання додатків-месенджерів задля організації онлайн-лекцій, семінарських і практичних занять; відсутність дидактико-методичного забезпечення освітнього процесу в

сучасних реаліях, пов'язаних з переходом до дистанційного або змішаного навчання. Щодо позитивного досвіду, здобутого українськими та латвійськими викладачами в процесі дистанційного навчання, виокремлено суттєве підвищення рівня сформованості цифрової компетентності, яке на сьогодні виявляється в їхній здатності застосовувати та поєднувати різні онлайн-методи та прийоми організації інтерактивної взаємодії під час проведення онлайн-лекцій, семінарських і практичних занять; можливість підвищувати професійний рівень, працюючи в домашніх умовах.

Друге дослідження було спрямовано на виявлення ставлення латвійських та українських студентів щодо трансформації традиційного (очного) освітнього процесу в закладах вищої освіти, спричиненого пандемією COVID-19. Здійснене дослідження доводить, що проблеми, з якими зіткнулися українські та латвійські студенти після закриття університетів, були приблизно однаковими. Так, у своїх відповідях студенти з обох країн указували на надмірне навчальне навантаження; проблеми щодо доступу до високошвидкісного інтернету; недостатній рівень власної цифрової компетентності; неможливість живого спілкування з однокурсниками; використання різних освітніх платформ для роботи; відсутність належного технічного обладнання для дистанційного навчання; відтермінованість зворотного зв'язку, який надається викладачами університету; стрес, пов'язаний із навчанням, а також поява певних проблем зі здоров'ям. Отримані результати дають змогу стверджувати, що оцінюючи зміни, які відбулися в сфері вищої освіти в обох країнах одразу після переведення освітнього процесу в дистанційний формат, студенти були не дуже задоволені якістю освітніх послуг, котрі їм надавалися. Проте, визнаючи складність ситуації, у своїх коментарях як українські, так і латвійські студенти зазначили, що це, передусім, пов'язано з надзвичайними умовами, у яких опинилися всі учасники освітнього процесу. Варто також зауважити, що незважаючи на певні проблеми, з якими зіткнулися студенти в обох країнах, відбулися деякі позитивні зміни, а саме: можливість підвищити рівень цифрової

компетентності; відкритий доступ до відео-лекцій, розроблених викладачами в різних країнах; збільшення часу, проведеного в колі родини; можливість покращити навички розподілу бюджету часу та безпечного користування мережею інтернет тощо.

Система післядипломної освіти вчителів покликана швидко й активно реагувати на зміни, котрі відбуваються в системі освіти країни загалом та в системі загальної середньої освіти зокрема. Новий Закон України «Про загальну середню освіту» (2020) передбачає фундаментальну реформу системи загальної середньої освіти та наголошує на необхідності виховання молодих громадян України як носіїв загальноєвропейських цінностей. І як результат, існує великий попит на підготовку вчителів Нової української школи як агентів змін та носіїв загальноєвропейських цінностей.

Пандемія COVID-19 стала глобальним викликом для системи освіти в Україні та українського суспільства загалом, як невід'ємної частини світової людської спільноти, яка змушена швидко й ефективно реагувати на соціально-економічні трансформації, зумовлені потребами перегляду майже всіх сфер життєдіяльності людини в умовах непрогнозованих глобальних впливів. Система загальної середньої освіти перебуває в Україні в стані активних змістових і процесуальних змін, спрямованих на забезпечення сталого розвитку особистості в контексті інтеграції й адаптації системи цінностей, притаманних українському суспільству й особистості громадянина України до системи загальноєвропейських цінностей та загальнолюдських цінностей у масштабі глобалізованого світу в контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» (2016). Таким чином, виокремлена проблема потребує ґрунтовного теоретико-методологічного осмислення та, на цій основі, розроблення психолого-дидактичного та дидактико-методичного забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в сучасних реаліях, зумовлених непередбачуваними глобальними впливами, пов'язаними з пандемією COVID-19. І саме система післядипломної освіти вчителів може виявитися дієвим засобом об'єднання зусиль науковців і практиків у забезпеченні появи

оновленого змісту освіти (за урахування трансформації сприйняття системи загальноєвропейських та загальнолюдських цінностей), а також інноваційних (зумовлених сучасними непередбачуваними глобальними викликами) підходів, технологій, методик, форм організації, методів, прийомів і засобів навчання в системі загальної середньої освіти.

У контексті виконання завдання наукового дослідження, спрямованого на з'ясування оновленої системи інтегрованих психолого-дидактичних задач, які постають перед усіма суб'єктами освітнього процесу в парадигмі «учителі – учні – батьки» під впливом пандемії COVID-19, вивчалися наукові праці, у яких висвітлюються питання: методології вивчення педагогічних явищ і процесів та їх моделювання; теорії особистості та теорії розвитку особистості; теорії діяльності та теорії пізнавальної діяльності, пізнавальної самостійності та пізнавального інтересу; теорії цінностей (базові людські цінності, універсальні людські цінності, загальні європейські цінності); інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти учнів і вчителів; застосування інформаційних технологій в освіті; дистанційної освіти та дистанційного навчання; автономності особистості й особистісної автономії; концепції самоактуалізації, самоефективності, саморозвитку, самовиховання та самовдосконалення особистості в освітній діяльності; теорії навчання, самостійного навчання та організації самостійної навчальної діяльності, індивідуалізації та диференціації навчання; закономірностей професійного становлення особистості у вищій педагогічній школі; організації та здійснення післядипломної підготовки вчителів.

Констатовано: відсутність наукових та науково-методичних доробків, у яких би висвітлювалися теоретичні положення, методологія та конкретизовані методики підготовки вчителів до організації та здійснення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в реаліях, зумовлених непередбачуваними глобальними впливами, які є наявними та прогнозованими наслідками пандемії COVID-19, тобто в реаліях, аналогів яких не існує. І як результат, виникає потреба появи нових українських учителів як агентів змін та носіїв базових й

універсальних людських цінностей, а також загальних європейських цінностей. Ця проблема особливо актуалізується в умовах непередбачуваних викликів, зумовлених пандемією COVID-19, котрі постали перед системою освіти України загалом та системою загальної середньої освіти зокрема. І саме система післядипломної освіти вчителів може перетворитися на дієвий механізм, здатний швидко й активно реагувати на зміни, котрі відбуваються в системі загальної середньої освіти в контексті кардинального перегляду змісту, форм, методів і прийомів навчання в новітніх реаліях, обумовлених впливом наявних і прогнозованих наслідків пандемії COVID-19. Таким чином, система післядипломної підготовки вчителів має змінитися. Отже виникає потреба розроблення інноваційного курсу післядипломної підготовки вчителів, який може бути реалізовано онлайн і офлайн, спрямованого на подолання негативних наслідків пандемії COVID-19 на систему загальної середньої освіти в контексті глибокого розуміння трансформацій, які відбуваються в системі людських цінностей в Україні та країнах ЄС. Одночасно має відбуватися озброєння вчителів закладів загальної середньої освіти ефективним психолого-дидактичним інструментарієм, котрий може бути використаним у реальному або віртуальному класі (в умовах традиційного, дистанційного та змішаного навчання), і який стає зовсім іншим у реаліях пандемії COVID-19. Також існує необхідність розроблення психолого-дидактичного супроводу для батьків задля успішного використання з метою уникнення непорозумінь і навіть можливих конфліктів, спричинених тісним спілкуванням і співіснуванням людей, які є приналежними до різних поколінь (мовчазне покоління, бебі-бумери, покоління X, мілленіали (покоління Y), покоління Z та покоління «Альфа»).

Отже, розробниками НДР з теми «Організація освітнього процесу в умовах непрогнозованих впливів (пандемія COVID-19): порівняльний аналіз (Україна – країни ЄС)» було обґрунтовано систему інтегрованих психолого-дидактичних задач, які постають перед усіма суб'єктами освітнього процесу в парадигмі «учителі – учні – батьки» під впливом пандемії COVID-19. Обґрунтована система включає наступні психолого-дидактичні задачі:

1) забезпечення та підтримка психолого-дидактичного комфорту спілкування в парадигмі «учителі – учні – батьки», пов'язаного з переходом до дистанційної форми навчання;

2) трансформації, які відбуваються з мотивацією навчання через перехід традиційного (класно-урочного) навчання до дистанційної та/або змішаної форми;

3) організація навчального часу й робочого місця учня як центрального суб'єкта освітнього процесу;

4) урахування індивідуально-психологічних й індивідуально-типологічних особливостей учнів у визначенні найбільш ефективних форм організації, методів і засобів навчання в дистанційному та/або змішаному форматах;

5) стимулювання позитивної рефлексії всіх учасників освітнього процесу;

6) оновлення системи оцінювання та контролю результатів навчання (оцінювання, самооцінювання, контроль та самоконтроль);

7) здоров'язбережувальна задача в парадигмі «учителі – учні – батьки» (збереження фізичного та психологічного здоров'я усіх учасників освітнього процесу).

Розроблення методичних рекомендацій спрямовано на забезпечення педагогічних працівників закладів освіти різного рівня (закладів загальної середньої освіти та закладів вищої освіти) практичними порадами щодо використання інноваційного цифрового інструментарію, форм організації, методів і засобів організації освітнього процесу в дистанційному та/або змішаному форматах. Матеріали методичних рекомендацій можуть бути використані в процесі оновлення освітніх програм, конструювання навчальних підручників і навчальних посібників для здобувачів освіти на засадах урахування специфіки організації освітнього процесу в дистанційному та змішаному форматах, педагогічними працівниками закладів вищої освіти та загальної середньої освіти для вдосконалення освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19, що спричинило непередбачуваний інтенсивний перехід від традиційного очного навчання до дистанційного та змішаного форматів.

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ДОСВІД КРАЇН ЄС ЩОДО ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ ВПЛИВІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА НАЦІОНАЛЬНІ СИСТЕМИ ОСВІТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Пандемія COVID-19 призвела до змін в організації освітнього процесу в країнах ЄС, обмеживши учасників навчального процесу соціальною дистанцією та ізоляцією. Європейським країнам протягом навчального 2019/2020 року довелося терміново впроваджувати в освітній процес різні форми організації навчання, які різнилися залежно від загальнодержавного формату реагування на пандемію, від технічних і фінансових можливостей, а також від національних особливостей організації освіти в кожній країні та найбільш педагогічно доцільних стратегій для досягнення бажаного результату навчання.

Найпоширенішими підходами до організації освітнього процесу, як було констатовано вище, стали ті, які насамперед були визначені обсягом необхідної взаємодії між учителем та учнями, а також співвідносилися з інтеграцією цифрових технологій та різних типів взаємодії – синхронною (в режимі реального часу) та асинхронною.

За традиційного підходу – навчання в класі (*Classroom Instruction*) – навчальна взаємодія відбувається при особистій зустрічі вчителя й учнів, які перебувають в одній класній кімнаті або освітньому середовищі. Трьома характерними ознаками є фізична присутність учителя; група учнів; відповідна локація – класна кімната або освітнє середовище (наприклад, на відкритому повітрі). У відповідь на технологічні форми навчання, зокрема різні форми асинхронного та синхронного навчання, виник термін очне навчання (*Face to Face, F2F*), який є ретронімом до терміну «навчання в класі». Навчання у формі особистої присутності (*In-person*) – термін, який має багато спільного з терміном «очне навчання», проте використовується дещо вужче й

застосовується для того, щоб окреслити, яка форма присутності очікується від учнів.

За адаптивного підходу використовується дистанційний формат організації освітнього процесу. Дистанційне навчання (*Distance Learning*) – термін, який використовувався до широкого розповсюдження цифрових засобів навчання та первісно був пов'язаний із заочним навчанням. Його використовували для того, щоб краще описати фізично віддалене місцезнаходження учня й окреслити стиль його спілкування з учителями.

Термін віддалене навчання (*Remote Learning*) може тлумачитись дещо з негативним відтінком і позначати забезпечення неперервності навчання під час планування конфліктів, хвороб або епідемій. На відміну від дистанційного навчання віддалене навчання залучає вчителів та учнів, які звикли до традиційного навчання в класі, до взаємодії з використанням цифрових засобів. З огляду на те, що під час пандемії COVID-19 переривання навчання вперше відбулося в глобальному масштабі, освітяни почали використовувати термін надзвичайна дистанційна освіта (*Emergency Remote Education*). Помітна різниця між надзвичайною дистанційною освітою та дистанційною освітою полягає в тому, що остання є опцією (альтернативним варіантом), а перша – зобов'язанням.

Дистанційне навчання може здійснюватися в двох режимах:

- синхронному (усі учасники освітнього процесу одночасно перебувають у вебсередовищі через чат, аудіо-, відеоконференцію, соціальні мережі тощо);
- асинхронному (освітній процес здійснюється за зручним для вчителів та учнів графіком через електронну пошту, форум, соціальні мережі, блог, анкетування тощо).

За гібридного підходу впроваджується змішане навчання (*Blended Learning*) та гібридне навчання (*Hybrid Learning*). Ці два терміни іноді взаємозамінно використовуються для опису освітнього процесу, який частково відбувається у віртуальному середовищі (у класній кімнаті або віддалено), а частково – у традиційному (освітньому) середовищі (класній кімнаті). Однак

існують певні особливості для кожного поняття. Гібридне навчання – це підхід, коли одночасно певна частина класу навчається в традиційному (освітньому) середовищі, а інша – у віртуальному за допомогою таких технологій, як, наприклад, відеоконференції. Змішане навчання – це підхід, коли клас поділено на групи, які чергуються – одна група працює у віртуальному середовищі, а інша – у традиційному. Існує також і гібридно-гнучке навчання (*Hybrid Flexible, HyFlex*) – навчання, яке надає змогу кожному учню обрати режим відвідування – заняття в інтернеті або в класі. Учні можуть змінювати бажаний режим щодня; вони можуть відвідувати деякі заняття у віртуальному освітньому середовищі, а інші – заняття в класі.

Установлено, що умови, у яких опинилися європейські заклади освіти сприяли трансформації освіти на цифрове навчання, ключовими чинниками запровадження якого є доступність відповідних технологій, уміння ними користуватися, наявність цифрових пристроїв і навчальних матеріалів у цифровому форматі, рівень підключення до мережі інтернет. Усе більшою популярністю користується поєднання традиційної форми навчання з навчанням у віртуальному освітньому (навчальному) середовищі. І сьогодні існує чітка *тенденція* щодо активізації використання технологій змішаного навчання (перегорнуті класи, онлайн взаємодія з подальшим очним викладанням, онлайн навчання, доповнене очними практичними заняттями тощо). Змішане навчання уможливорює зменшення фізичної відвідуваності та дотримання соціального дистанціювання, а за необхідності повернення до традиційних уроків як до основної форми навчання. Більш того, воно забезпечує рівний доступ до освіти для тих учнів, які не мають можливості отримувати її в режимі онлайн.

Як показало дослідження, європейські країни в умовах пандемії Covid-19 використовували різні підходи організації навчання, насамперед намагаючись забезпечити рівний доступ до освіти для підтримки безперервності освітнього процесу та сприяння рівним можливостям для всіх. Ситуація, яка склалася під

час організації освітнього процесу виявилася стресовою для всіх учасників освітнього процесу в парадигмі «учителі – учні – батьки».

Для успішного подолання труднощів, які постають перед суб'єктами освітнього процесу, на рівні викладачів необхідно (регулярне вдосконалення кваліфікації та навичок, організація колективних навчальних програм та стажувань для вчителів, сприяння інноваціям у навчанні (учителі повинні мати свободу впроваджувати інноваційні підходи та технології), тощо); на рівні учнів (стимулювання до проблемного навчання та навчання на основі досвіду; залучення студентів до розробки своїх навчальних програм, оцінки власного прогресу та досвіду, оцінювання успішності вчителів; заохочення спільної роботи в багатопрофільних командах, що сприяють розвитку комунікативних навичок; заохочення використовувати інноваційні технології для навчання (МООС, мікро навчання, гейміфікація, доповнена та віртуальна реальність, ШІ); заохочення використання інших неформальних видів навчання для безперервного навчання, тощо). Європейські освітяни наголошують на необхідності зв'язку сучасного навчального середовища з реальною ситуацією, сприянні маневреності та мобільності (зокрема, персоналізація навчання, гнучка організація, мікронавчання, тощо).

Сучасний освітній ландшафт виглядає зовсім інакше, ніж п'ять років тому. Сучасні учні очікують, що зміст (і загальний підхід до навчання) будуть більш дозованими та персоналізованими. Тенденції вказують на необхідність зміни як змісту навчання, так і технології навчання. Учні очікують навчальний зміст, який відповідає новому формату цифрового навчання (короткий, актуальний, контекстуальний, персоналізований, доступний на мобільних пристроях).

Для адаптації суб'єктів освітнього процесу до нових реалій та подолання труднощів у навчанні необхідно виробити цілісний підхід, заснований на тісній співпраці між різними зацікавленими сторонами, який задовольняє навчальні, соціальні та емоційні потреби учасників освітнього процесу. Потрібні значні спільні зусилля керівників шкіл, вчителів, батьків, учнів, працівників освіти та

охорони здоров'я, а також громад для підтримки безпечного, безперервного та якісного навчання. Зокрема необхідно:

✓ *забезпечення справедливого доступу до цифрових навчальних ресурсів:*

1) партнерство з національними освітніми ЗМІ для охоплення якомога більшої кількості учнів; 2) безкоштовні навчальні ресурси в мережі інтернет для всіх учнів; розповсюдження безкоштовних електронних пристроїв та навчальних матеріалів, 3) забезпечення підключення до інтернету серед незахищених та незахищених студентів

✓ *забезпечення соціально-емоційних потреб:* 1) надання дистанційних консультаційних послуг (наприклад, віртуальні зустрічі, гарячі лінії) для підтримки психологічного та соціально-емоційного благополуччя вразливих учнів; 2) забезпечення дружніх для дітей відео та коміксів, організація прес-конференцій та/або випусків новин, адаптованих для дітей;

✓ *забезпечення рівноправного та інклюзивного доступу до додаткових послуг для вразливих учнів:* 1) розповсюдження безкоштовного шкільного харчування та гігієнічних наборів, 2) надання додаткових грантів та фінансової підтримки вразливим учням;

✓ *забезпечення підтримки вчителів:* 1) пріоритетність добробуту освітнього персоналу; 2) сприяння постійному спілкуванню вчителів та керівників шкіл для кращого визначення проблем і потреб уразливих учнів; 3) ресурси для вчителів: надання онлайн-ресурсів та розроблення тренінгів для підтримки вчителів у навчанні різноманітних груп учнів у дистанційному та/або змішаному форматах; 4) підтримка соціально-емоційного благополуччя вчителів (організація форумів та/або розроблення керівних принципів для встановлення стандартів щодо того, як найкраще підтримувати добробут учителів під час закриття шкіл, щоб вони, у свою чергу, мали змогу підтримувати освітній процес; 5) ініціативи та мережі вчителів для підтримки навчання та залучення найбільш уразливих верств населення (надання можливостей групам вчителів організовуватись на місцевому або національному рівні для обміну досвідом щодо найкращої підтримки вразливих

учнів; б) полегшення доступу вчителів до онлайн інструментів для забезпечення безперервності освіти, коли інші національні ініціативи не функціонують належним чином, наприклад, у неформальних поселеннях без підключення до інтернету);

✓ *усунення прогалів у навчанні*: підтримка шкіл у допомозі учням надолужити пропущене навчання, особливо уразливих верств населення через:

- 1) стратегії наздоганяння: літні школи, прискорені програми та інші практики;
- 2) універсальний дизайн навчальних програм, які відповідають потенціалу кожного учня;
- 3) підтримка діяльності неформального навчання;
- 4) на шкільному рівні заохочення ініціатив з репетиторства після школи та коучингу «рівний-рівному», а також спеціальних позашкільних навчальних занять;

✓ *подальше покращення доступу та якості дистанційного навчання* (зокрема включення змішаних та гібридних моделей);

✓ *постійний моніторинг та оцінювання ситуації*, виявлення прогалів.

Навіть за складних умов, проблеми в організації освітнього процесу можуть перетворитися на можливості покращити та доступ та якість освіти.

Протягом навчального 2019/2020 року через пандемію Covid-19 багатьом закладам освіти довелося замінити очні заняття заняттями в онлайн режимі. Незапланована, швидка та невизначена тривалість швидкого переходу на віддалене навчання викликала проблеми на всіх академічних рівнях. Ця пандемія створила безпрецедентне навчальне середовище як для вчителів і викладачів, так і для учнів і студентів, оскільки їм довелося навчитися використовувати нові інформаційні технології та забезпечити інтерактивне дистанційне навчальне середовище за короткий проміжок часу. загальноосвітніх закладах було імплементовано три моделі навчання (очна, дистанційна та змішана), які були визначені обсягом необхідної взаємодії між викладачем та учнями. Цілі навчального курсу при цьому залишалися незмінними незалежно від обраного режиму навчання. Водночас запроваджені країнами моделі онлайн навчання різнилися залежно від загальнодержавного формату реагування на пандемію, від технічних і фінансових можливостей, а

також від національних особливостей організації освіти в кожній країні та найбільш педагогічно доцільних стратегій для досягнення бажаного результату навчання.

Традиційний підхід, який передбачає навчання в класі (*Classroom Instruction*) – є способом навчальної взаємодії, яка відбувається при особистій зустрічі між учителями та учнями, які перебувають в одній класній кімнаті або навчальному середовищі. Трьома характерними ознаками навчання в класі є фізична присутність учителя; група учнів; відповідна локація – класна кімната або навчальне середовище. Навчальне середовище стосується різноманітних фізичних місць, в яких учні навчаються. Оскільки школярі можуть учитися в найрізноманітніших умовах, наприклад, поза приміщеннями школи на відкритому повітрі, цей термін часто використовується як більш точна або краща альтернатива класній кімнаті, яка має більш обмежені та традиційні відтінки – кімната з рядами парт та дошкою. У відповідь на технологічні форми навчання, зокрема різні форми асинхронного та синхронного навчання, виник термін **очне навчання** (*Face-to-Face, F2F*), який є ретронімом¹ до терміну «навчання в класі».

Термін **очне навчання** (*Face-to-Face, FTF або F2F*) останні кілька років широко використовується в навчальних програмах для опису режиму навчання, коли учитель викладає безпосередньо студентам при особистій зустрічі в аудиторії навчального закладу. Його значення нерозривно пов'язане зі стилями спілкування і раніше дозволяло чітко розмежовувати, коли люди могли бачити одне одного (наприклад, консультація), а коли не могли (наприклад, телефонна розмова). Тож термін очне навчання використовувалося для позначення навчання або спілкування, яке відбувалося при особистій зустрічі, а не віддалено. Однак із розповсюдженням відеоконференцій, ураховуючи те, що люди можуть бачити один одного навіть перебуваючи на відстані, особисте

¹**Ретронім** (англ. retronym) — це неологізм, яким позначають нове ім'я або назву, змінену після того, як первинне найменування стало використовуватися для іншого предмета — або для того, щоб відрізнити новий предмет від раніше існуючого.

спілкування тепер може виникати і тоді, коли люди знаходяться фізично близько один до одного, і коли віддалені один від одного.

Навчання в формі особистої присутності (*In-person*) – термін, який має багато спільного з терміном «очне навчання» (*Face-to-Face*), проте використовується дещо вужче, і застосовується для того, щоб окреслити, яка форма присутності очікується від студентів. Описуючи фізичну позицію особистості, яка братиме участь у навчальних заходах, цей термін дозволяє уникнути будь-якого потенційного непорозуміння.

Термін **навчання у кампусі** (*On Campus*), є синонімом до попереднього терміну, і чітко вказує, де буде відбуватися навчальна та викладацька діяльність, а не те, як студенти та вчителі будуть спілкуватися під час цих заходів. Однак, термін «навчання в кампусі» найбільш підходить для постачальників освітніх послуг, які мають такий кампус, адля тих постачальників, хто не має, або має навчальні приміщення поза межами основного кампусу, більш доречним є використання терміну **навчання на місці** (*Onsite*). Як термін, він не настільки широко визнаний, як інші, але за правильного використання уможливорює меншу кількість непорозумінь.²

Перевагою традиційного навчання є можливість за короткий час передати великий обсяг інформації. При такому навчанні учні засвоюють знання в готовому вигляді без розкриття шляхів доказів їх істинності. Також воно передбачає засвоєння і відтворення знань й їх застосування в аналогічних ситуаціях. Серед суттєвих недоліків цього типу навчання можна назвати його орієнтованість здебільшого на пам'ять, а не на мислення. Це навчання також мало сприяє розвитку творчих здібностей, самостійності, активності. Найбільш типовими завданнями є наступне: встав, виділи, підкресли, запам'ятай, відтвори, виріши за прикладом тощо. Освітній процес носить репродуктивний характер, внаслідок чого в учнів формується репродуктивний стиль пізнавальної діяльності. Тому нерідко його називають «школою пам'яті».

² QAA. (2020). Building a Taxonomy for Digital Learning. <https://www.qaa.ac.uk/newsevents/news/qaa-publishes-building-a-taxonomy-for-digital-learning> [Accessed 23 March 2021].

Адаптивний підхід. Дистанційне навчання (*Distance Learning*) – є способом встановлення та підтримки спілкування між учнем та вчителем, фізично розділеними часом та/або дистанцією; і передбачає методи, які зменшують психологічну дистанцію та сприяють соціальній інтеграції. Фізична дистанція передбачає, що учень і вчитель не можуть регулярно зустрічатися, і тому мають працювати окремо. Психологічна дистанція передбачає відчуття відрізаності і неможливості за бажанням спілкуватися, ділитися або іншим чином взаємодіяти з іншими.

Дистанційне навчання:

- це навчання, що здійснюються на відстані через засоби комунікації: книги, радіо, телевізор, телефон, листування, комп'ютер чи відео³;
- це спосіб навчання, за якого учні не відвідують заклад освіти, а навчаються поза територією освітньої установи і надсилають виконані завдання поштою або електронною поштою⁴;
- це забезпечення навчанням тих, хто відокремлений часом та відстанню від тих, хто навчає. Навчання здійснюється за допомогою різноманітних інформаційних технологій, котрі використовуються для передачі змісту навчання, забезпечення навчальних консультацій, оцінювання або вимірювання академічних результатів⁵;
- це набір стратегій викладання та навчання (або методів навчання), які можна використовувати для подолання просторової та часової відстані між учителями та учнями. Ці стратегії або методи можуть бути інтегровані до будь-якої освітньої програми та потенційно використані в освітньому процесі у поєднанні з іншими стратегіями викладання та навчання (у тому числі й зі стратегіями, що яки потребують того, щоб учні й учителі були разом одночасно та/або в одному місці)⁶;

³ CEDEFOP. (2008). Terminology of European education and training policy: A selection of 100 key terms [Datafile]. https://www.cedefop.europa.eu/files/4064_en.pdf [Accessed 20 November 2021].

⁴ UNESCO-UNEVOC. (n.d.). <https://unevoc.unesco.org/home/UNEVOC%20Publications> [Accessed 15 August 2021].

⁵ COL. (n.d.). <http://www.colfinder.net/resources.htm> [Accessed 15 August 2021].

⁶ Butcher, N., Kanwar, A. & Uvalic-Trumbic, S. (2015). A Basic Guide to Open Educational Resources (OER). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000215804> [Accessed 19 June 2021].

- це спосіб викладання та навчання, що характеризується: відокремленням учня від учителя відстаню та/або часом переважну більшість навчальної взаємодії, але з можливістю особистої взаємодії вчителя-учня та учня-учня для забезпечення двостороннього дидактичного спілкування; а також використанням технологій для доставки навчального контенту⁷;
- це узагальнений термін для способів навчання, коли учень та вчитель розділені часом та відстаню. Таке навчання може включати онлайн освіту (коли $\geq 80\%$ змісту надається через інтернет); змішану освіту (коли 30-79% змісту надається через інтернет), а також способи навчання із використанням друкованих матеріалів, що надсилаються поштою, та/або інші інструменти для подолання відстані.⁸

Виділяють п'ять характерних ознак дистанційного навчання:

1. Фізичне відокремлення учнів та вчителів.
2. Необхідність планування, вибору та використання стратегій та заходів, що мінімізують психологічну дистанцію під час асинхронного спілкування.
3. Процес спілкування, цілеспрямований і керований вчителем, з чітко визначеними початковою та кінцевою точками та структурований для досягнення навчальних цілей.
4. Більший ступінь самостійності та відповідальності учня, зокрема ініціювання та контроль спілкування з іншими учнями й вчителями.
5. Використання таких методів навчання та видів діяльності, які сприяють різнобічному спілкуванню між учасниками освітнього процесу та дає змогу досягти когнітивних і афективних цілей.

Мінімальні технологічні вимоги для упровадження дистанційного навчання включають придбання апаратного забезпечення, такого як комп'ютер, мобільний пристрій (стільниковий телефон) або вебкамера, пристрій для

⁷ Commonwealth of Learning. (n.d.). Open and Distance Learning: Key Terms and Definitions. <http://hdl.handle.net/11599/3558> [Accessed 29 May 2021].

⁸ UNESDOC. (2016). Closing the gap: opportunities for distance education to benefit adult learners in higher education. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000243264> [Accessed 12 September 2021].

прослуховування певної форми, додатки для відеоконференцій, такі як WebEx або Zoom, операційні системи Microsoft Windows або Apple, і стабільне з'єднання з інтернетом зі швидкістю близько 56К (56000) або більше.

Дистанційне навчання не завжди є онлайн навчанням – його засобами можуть бути офлайнові мультимедійні (записані на електронні носії інформації) або друковані матеріали, тоді як онлайн навчання передбачає форму організації занять із перебуванням учасників освітнього процесу в мережі та здійснення ними навчальної діяльності в мережі інтернет в режимі реального часу.

ЗАХОДИ, ЯКІ БУЛО ЗАПРОВАДЖЕНО ЩОДО ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ ВПЛИВІВ ПАНДЕМІЇ (COVID-19) НА НАЦІОНАЛЬНІ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Акція «Ми залишаємось вдома з eTwinning» [переклад надано в авторський редакції] / «Μένουμε Σπίτι με το eTwinning» (Греція)

Через закриття закладів освіти, переведення навчання в дистанційний формат і необхідність підвищення рівня цифрової компетентності вчителів службою підтримки програми eTwinning в Греції було зініційовано проведення акції «Ми залишаємось вдома з eTwinning», спрямованої на заохочення грецьких учителів – учасників програми eTwinning* – застосовувати інноваційні технології (Web 2.0) для створення й поширення власного освітнього контенту з різних навчальних предметів. У межах цієї акції вчителі мали змогу взяти участь в онлайн курсах й здобути практичні вміння застосовувати інноваційні цифрові інструменти задля ефективної організації освітнього процесу в дистанційному форматі. Співорганізаторами акції «Ми залишаємось удома з eTwinning» стали такі асоціації й об'єднання, як грецька шкільна мережа, Альянс відкритих технологій, Лабораторія викладання фізики й освітніх технологій тощо.

Більш детальну інформацію щодо організації та проведення акції «Ми залишаємось удома з eTwinning» грецькою мовою можна отримати за наступним покликанням <https://seminars.etwinning.gr>.

*На сьогодні спільнота грецьких учителів, які долучилися до програми eTwinning, нараховує 26000 учасників.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. eTwinning. (2021). *Κοινότητα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών eTwinning - Δράση Διαδικτυακών Μαθημάτων*. <https://seminars.etwinning.gr>

2. OECD. (2020). *Initial Education Policy Responses to the Covid-19 Pandemic: Greece* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/covid-snapshot-Greece.pdf>
3. OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Greece* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Greece-2020.pdf>.

Акція «Чисті руки» [переклад надано в авторській редакції] (Литва)

У Шяуляї працівниками дитячого садка «Дитинство» [переклад надано в авторській редакції] («Vaikystė») було організовано проведення акції під назвою «Чисті руки» в дистанційному форматі, яка тривала протягом травня 2020 року. Головна мета акції полягала в наданні дітям дошкільного віку вичерпної інформації про виникнення й розповсюдження інфекційних хвороб, необхідність миття рук і дотримування правил особистої гігієни.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Lithuania. Implementation of School Health Promotion in the Time of Covid-19. [Datafile]. (n.d.). Retrieved from <https://www.schoolsforhealth.org/sites/default/files/editor/assembly/lithuania2020.pdf>

Безкоштовний мобільний додаток «Učko» (Словаччина)

Мобільний додаток «Učko» розроблено Державним педагогічним інститутом у співпраці з освітньою програмою «Цифрова ліга». Мета – надати педагогічним працівникам достовірну інформацію про заплановані та реалізовані заходи, зорієнтувати їх у розмаїтті нормативно-правових актів, розпоряджень, методичних рекомендацій тощо.

Завантажити безкоштовний мобільний додаток «Učko» можна за покликанням <https://apps.apple.com/us/app/u%C4%8Dko/id1553871862>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Učíme na diaľku. (2020). Retrieved from <https://www.ucimenadialku.sk/>

**Вебсайт «На відстані», розроблений Міністерством освіти, молоді й спорту
Чеської Республіки [переклад надано в авторській редакції] / «NaDálku»
(Чехія)**

Вебсайт «На відстані» («NaDálku») було розроблено Міністерством освіти, молоді й спорту Чехії задля надання вчителям централізованої методичної підтримки щодо ефективної організації освітнього процесу в дистанційному та/або змішаному форматах; а також формування в них здатності орієнтуватися в наявних цифрових інструментах організації освітнього процесу в дистанційному та/або змішаному форматах (онлайн додатки, відкриті освітні електронні ресурси, освітній портал з навчальними матеріалами, вебсайти, онлайн бібліотеки тощо). Вебсайт також містить інформацію щодо вебінарів з підготовки вчителів до викладання в умовах карантину. Більш детально з контентом вебсайту можна ознайомитися за наступним покликанням <https://nadalku.msmt.cz/cs>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. #NaDálku. (2020). <https://nadalku.msmt.cz/cs>
2. OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Czech Republic* [Datafile]. <http://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Czech-Republic-2020.pdf>
3. OECD. (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 pandemic of 2020* [Datafile]. https://www.hm.ee/sites/default/files/framework_guide_v1_002_harward.pdf

Вебсайт для початкової та базової середньої освіти «DR Skole» (Данія)

Вебсайт для початкової та базової середньої освіти «DR Skole» пропонує безкоштовні навчальні матеріали в цифровому форматі (відеоматеріали, фотографії з архівів «Данської Громадської Телерадіокомпанії» тощо) для учнів початкової та базової середньої школи (віком 6-15 років) та їхніх учителів. Представлені на вебсайті навчальні матеріали включають завдання, які можуть бути використані вчителями в освітньому процесі під час вивчення певної теми.

Запропоновані завдання розроблено в співпраці вчителів-предметників й експертів Міністерства у справах дітей і освіти Данії.

Більш детальну інформацію про вебсайт для початкової та базової освіти «DR Skole» данською мовою можна отримати за наступним покликанням <https://www.dr.dk/skole>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. DR Skole. (2021). <https://www.dr.dk/skole>
2. European Commission. (n.d.). *Denmark*. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/denmark/57-learning-to-participate-through-formal-non-formal-and-informal-learning>

Вебінари для вчителів та керівників закладів освіти, спрямовані на розв'язання питань організації освітнього процесу в дистанційному та/або змішаному форматах (Чехія)

Серію вебінарів для вчителів і керівників закладів освіти, спрямованих на розв'язання питань організації освітнього процесу в дистанційному та/або змішаному форматах було проведено Міністерством освіти, молоді і спорту Чехії з 17 березня 2020 року. Мета заходу – ознайомити вчителів з наявними інноваційними технологіями та методами дистанційного та/або змішаного навчання, онлайн додатками, відкритими вебресурсами; сформувавши в учителів практичні вміння щодо застосування інноваційних технологій і методів організації освітнього процесу в дистанційному та/або змішаному форматі. Під час кожного вебінару (тривалість якого становила 30 хвилин) досвідчені експерти давали практичні поради щодо застосування різних інформаційних технологій задля активізації пізнавальної активності учнів, розвитку їхньої самостійності та творчості. Вебінари транслювалися в прямому етері на ютуб каналі в межах проекту «SYPO», ініційованого Міністерством освіти, молоді і спорту Чехії в 2018 році. Записи вебінарів також було розміщено в інтернеті.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Czech Republic* [Datafile]. <http://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Czech-Republic-2020.pdf>
2. OECD. (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 pandemic of 2020* [Datafile]. https://www.hm.ee/sites/default/files/framework_guide_v1_002_harward.pdf
3. #NaDálku. (2020). <https://nadalku.msmt.cz/cs>

Вебсайт «Підтримка шкіл» [переклад надано в авторській редакції] / «Apoio às Escolas» (Португалія)

Вебсайт «Підтримка шкіл» було створено за ініціативи Генерального директорату з питань освіти Португалії спільно з Національною агенцією кваліфікаційної й професійної освіти у відповідь на заходи, пов'язані із закриттям закладів освіти, і необхідністю організовувати освітній процес у дистанційному форматі. Головна мета – надання всім учасникам освітнього процесу (учням, учителям, керівникам закладів освіти та батькам) вільного доступу до онлайн ресурсів, цифрових інструментів, рекомендацій тощо.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Republica Portuguesa. (2020). *Apoio às Escolas*. <https://apoioescolas.dge.mec.pt>

Ілюстрована брошура «Привіт, я – Корона» (Бельгія)

Ілюстровану брошуру «Привіт, я – Корона» для дітей шкільного й дошкільного віку було розроблено Lies Scaut, бельгійською психотерапевткою та експерткою з питань горя. Головна мета брошури – надати дітям інформацію про коронавірусну інфекцію Covid-19, а також навчити їх основних правил профілактики коронавірусу та зменшення ризику його поширення.

Ілюстровану брошуру перекладено англійською, німецькою, чеською, словацькою, турецькою, грецькою мовами тощо.

Ознайомитися з ілюстрованою брошурою «Привіт, я – Корона» англійською мовою можна за наступним покликанням <https://www.slp.lu/wp-content/uploads/hello-i-am-corona.pdf>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Ministry of the Interior of the Czech Republic. (2020). *Hello, I am Corona (various languages)*. Retrieved from <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/hello-i-am-corona-various-languages.aspx>
2. Scaut, L. (2020). *Hello, I am Corona* [Datafile]. Retrieved from <https://www.slp.lu/wp-content/uploads/hello-i-am-corona.pdf>

Інформаційна кампанія «Школо, ми готові» (Україна)

Інформаційна кампанія «Школо, ми готові», яку реалізує МОН України, спрямована на інформування учнів, батьків, учителів і керівників закладів загальної середньої освіти про правила та умови безпечного навчання в 2020/2021 навчальному році в умовах пандемії Covid-19. У межах інформаційної кампанії Міністерством освіти і науки України спільно з ЮНІСЕФ та громадською спілкою «Освіторія» було розроблено інтерактивні уроки про Covid-19 для учнів 1-4 та 5-11 класів, рекомендації для вчителів, додаткові матеріали (презентації до інтерактивного уроку, вікторини, розмальовки, рекомендації щодо дистанційного та змішаного навчання).

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Міністерство освіти і науки України. (2021). *Інфокампанія «Школо, ми готові»*. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/infokampaniya-shkolo-mi-gotovi>
2. О.Освіторія. (2020). ЮНІСЕФ, МОН та «Освіторія» розробили інтерактивний урок про COVID «Школо, ми готові». <https://osvitoria.media/news/yunisef-mon-ta-osvitoriya-rozrobyly-interaktyvnyj-urok-pro-covid-shkolo-my-gotovi/>

Книга оповідань для дітей про Covid-19 «Мій герой – це ти»

Книга оповідань для дітей про Covid-19 «Мій герой – це ти» є проектом Референтної групи Міжвідомчого Постійного Комітету (МПК) з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (ПЗПСП) в умовах надзвичайної ситуації.

Головна мета книги оповідань для дітей про Covid-19 «Мій герой – це ти» – ознайомити дітей із базовими знаннями щодо коронавірусу, допомогти усвідомити важливість дотримання соціальної дистанції, надати дітям практичні поради, як діяти в умовах пандемії Covid-19.

Контент книги розроблено на основі результатів опитування, у якому взяли участь понад 1700 дітей, батьків, вихователів і вчителів з усього світу. Під час опитування, спрямованого на оцінювання психічного здоров'я й психосоціальних потреб дітей під час спалаху Covid-19, респонденти мали змогу поділитися інформацією, як вони справлялися з пандемією Covid-19.

Книгу оповідань «Мій герой – це ти», яка досягла світового успіху, перекладено різними іноземними мовами (у тому числі й українською).

Переклад книги українською мовою здійснено Бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я в Україні. Ознайомитися зі змістом книги українською мовою, яку розміщено на вебсайті Референтної групи Міжвідомчого Постійного Комітету, можна за наступним покликанням

<https://interagencystandingcommittee.org/system/files/2020-04/My%20Hero%20is%20You%2C%20Storybook%20for%20Children%20on%20COVID-19%20%28Ukrainian%29.pdf>.

На зазначеному вебсайті також можна ознайомитися зі змістом книги англійською, албанською, вірменською, болгарською, хорватською, чеською, фінською, французькою, німецькою, угорською, грецькою мовами тощо.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. ISAAC. (2020). *My Hero is You, Storybook for Children on COVID-19*. <https://interagencystandingcommittee.org/iasc-reference-group-mental-health-and-psychosocial-support-emergency-settings/my-hero-you-storybook-children-covid-19>

2. The Ministry of the Interior of the Czech Republic. (2021). *Psychological help – working with children (COVID-19)*.
<https://www.mvcr.cz/mvcren/article/psychological-help-working-with-children-covid-19.aspx>

Комікси щодо інформування дітей про коронавірусну інфекцію «Що зупинить коронавірус» [переклад надано в авторській редакції] / «Co odláká Koroňáka» (Чехія)

Комікси для дітей про коронавірусну інфекцію «Що зупинить коронавірус» було розроблено співробітницями чеського педагогічно-психологічного консультаційного центру «СТЕР» – Mgr. Kateřina Plávková та Bc. Gabriela Michálková. На думку авторок, запропоновані комікси можуть допомогти батькам швидко й невимушено пояснити дітям, що таке коронавірусна хвороба, коли вона з'явилася та що треба робити, щоб уникнути інфекціювання.

З оригінальним зображенням коміксів для дітей «Що зупинить коронавірус» чеською, словенською, англійською та турецькою мовами можна ознайомитися за наступним покликанням <https://www.uceni-v-pohode.cz/co-odlaka-koronaka/>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Ministry of the Interior of the Czech Republic. (2020). *What will stop the coronavirus? (comics for children)*.
<https://www.mvcr.cz/mvcren/SCRIPT/ViewFile.aspx?docid=22242254>
2. Učení v pohodě. (2021). *Co odláká Koroňáka*. <https://www.uceni-v-pohode.cz/co-odlaka-koronaka/>

Методичні рекомендації для закладів дошкільної освіти, підрозділів дошкільної освіти в початковій школі та інших форм дошкільної освіти [переклад надано в авторській редакції] / «Wytyczne dla przedszkoli, oddziałów

**przedszkolnych w szkole podstawowej i innych form wychowania
przedszkolnego» (Польща)**

Після прийняття рішення щодо відкриття закладів дошкільної освіти з 6 травня 2020 року Міністерством освіти і науки Польщі спільно з Міністром охорони здоров'я та головним санітарним інспектором було розроблено «Методичні рекомендації для закладів дошкільної освіти, підрозділів дошкільної освіти у початковій школі та інших форм дошкільної освіти», котрі було розміщено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки 30 квітня 2020 року. Згідно методичних рекомендацій освітні послуги почали надаватися дітям, чий батьки не мали змоги доглядати за дітьми в робочий час (пріоритет надавався дітям, чий батьки були представниками системи охорони здоров'я, силових структур, підприємств, діяльність яких була пов'язана з протидією розповсюдженню коронавірусної інфекції (Covid-19) тощо. Методичні рекомендації містять інструкції для органів, які управляють і контролюють діяльність закладів дошкільної освіти, директорів закладів дошкільної освіти та вихователів щодо безпечного надання освітніх послуг дітям дошкільного віку в умовах пандемії Covid-19.

Більш детально зі змістом методичних рекомендацій польською мовою можна ознайомитися за наступним покликанням <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wytyczne-dla-przedszkoli>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. CEDEFOP. (2020, June 17). *Poland: response to the Covid outbreak*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/poland-response-covid-19-outbreak>
2. Ministerstwo Edukacji i Nauki. (2020). *Wytyczne GIS, MZ i MEN w związku z otwarciem przedszkoli*. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wytyczne-dla-przedszkoli>

Національна ініціатива «Нація, яка навчається» [переклад надано в авторській редакції] (Франція)

У відповідь на заходи, пов'язані із запобіганням коронавірусної інфекції, 18 березня 2020 року Міністром освіти спільно із засобами масової інформації було розпочато національну ініціативу «Нація, яка навчається» [*переклад надано в авторській редакції*]. Головна мета – надати учням та їхнім батькам вільний доступ до навчальних матеріалів в онлайн форматі. До національної ініціативи доєдналися такі платформи, як «LUMNI» (державна аудіовізуальна освітня платформа) та «Educ'Arte» (освітня платформа), котрі допомагають учням ефективно навчатися в режимі онлайн.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Council of Europe. (n.d.). *Responses from our member States*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/education/responses-from-our-member-states>

Національна освітня платформа для шкіл, коледжів і навчання дорослих «EMU» (Данія)

Уперше національна освітня платформа «EMU», розроблення якої було ініційовано й профінансовано Міністерством у справах дітей, освіти і гендерної рівності Данії, була запущена в 1999 році за підтримки Національної агенції з інформаційних технологій і навчання. Застосування національної освітньої платформи ресурсів для шкіл, коледжів і навчання дорослих «EMU» під час закриття закладів освіти через пандемію Covid-19 було спрямовано на забезпечення вільного доступу до навчальних ресурсів, надання вчителям, учням початкової, базової середньої та старшої школи, закладів професійно-технічної освіти, викладачам і студентам коледжів з підготовки вчителів вільний доступ до навчальних матеріалів тощо. Навчальний контент, який було розміщено на освітній платформі, надається виключно данською мовою.

Більш детальну інформацію про національну освітню платформу «EMU» данською мовою можна отримати за наступним покликанням <https://emu.dk/>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Emu. (n.d.). <https://emu.dk/>

2. European Commission. (2021). *Denmark*. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/denmark/57-learning-to-participate-through-formal-non-formal-and-informal-learning>
3. OECD. (2009). *OECD Study on Digital Learning Resources as Systemic Innovation: Country Case Study Report on Denmark* [Datafile]. <https://www.oecd.org/denmark/42033180.pdf>

Оглядовий освітній серіал «Карантин: онлайн-сервіси для вчителів»

(Україна)

За ініціативи Міністерства цифрової трансформації України за підтримки Фонду Ріната Ахметова освітній серіал [«Карантин: онлайн-сервіси для вчителів»](#) було запущено на платформі «Дія. Цифрова освіта». Оглядовий освітній серіал [«Карантин: онлайн-сервіси для вчителів»](#) є відповіддю на трансформаційні процеси в освіті, зумовлені поширенням коронавірусної інфекції. Серіал складається з шести відеороликів і фінального тестування (тривалість відеороликів становить 8-25 хвилин). Перегляд кожного відеоролика спрямований на надання вчителям методичної підтримки щодо організації освітньої діяльності в дистанційному та/або змішаному форматах і формування в них певних теоретичних знань і практичних умінь, а саме: умінь застосовувати різні онлайн-сервіси, створювати відеоконференції, ставити оцінки онлайн, контролювати виконання завдань тощо.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України. (2021). *Новини*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/servisi-distantsiynogo-navchannya-dlya-vchiteliv>
2. Одеська національна наукова бібліотека. (2020). *Топ-15 онлайн-сервісів*. https://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=2767

Онлайн книжка-розмальовка для дітей-дошкільнят та дітей молодшого шкільного віку «Як подолати дракона Корона» / «Jak zvítězit nad drakem Koronem» (Чехія)

Проект двох чеських авторок Яни Андрескової й Інgrid Дач, спрямований на інформування дітей про убезпечення себе від коронавірусу. Допомогу авторкам у створенні книжки-розмальовки було надано кафедрою психології університету Масарика в Брно.

Зважаючи на наявність перекладу книжки-розмальовки багатьма мовами світу (чеською, словацькою, словенською, англійською, італіянською, французькою, польською, угорською тощо), її можна використовувати на уроках з іноземної мови для дітей молодшого шкільного віку під час вивчення теми «Covid-19».

На вебсайті також надано корисні поради для батьків, вихователів та вчителів щодо проведення ігор на основі матеріалу, розробленому та запропонованому в книжці.

Отримати більш детальну інформацію про книжку-розмальовку можна за наступним покликанням www.coronadragon.com.

Покликання на книжку-розмальовку для дітей-дошкільнят та дітей молодшого шкільного віку чеською мовою <https://drakkoron.cz/cz/>.

Покликання на книжку-розмальовку для дітей-дошкільнят та дітей молодшого шкільного віку німецькою мовою <https://coronadragon.com/de/>.

Покликання на книжку-розмальовку для дітей-дошкільнят та дітей молодшого шкільного віку словацькою мовою <https://drakkoron.cz/sk/>.

Покликання на книжку-розмальовку для дітей-дошкільнят та дітей молодшого шкільного віку англійською мовою <https://coronadragon.com/en/>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Andrěsková, J. & Dach, I. (2020). *How to defeat the Corona Dragon*. Retrieved from www.coronadragon.com
2. The Ministry of the Interior of the Czech Republic. (2021). *Psychological help – working with children (COVID-19)*. Retrieved from

<https://www.mvcr.cz/mvcren/article/psychological-help-working-with-children-covid-19.aspx>

Онлайн-курс для вчителів і керівників шкіл «Дистанційний та змішаний формати навчання» (Україна)

Онлайн-курс для вчителів і керівників шкіл «Дистанційний та змішаний формати навчання» було розроблено Міністерством освіти і науки України спільно зі студією онлайн-освіти «EdEra» за підтримки Швейцарії в межах Швейцарсько-українського проєкту «DECIDE» («Децентралізація для розвитку демократичної освіти»), який впроваджує консорціум ГО DOCCU («Розвиток громадянських компетентностей в Україні»), та Цюрихського педагогічного університету (PH Zurich, Швейцарія). Уперше онлайн-курс було спрезентовано під час Всеукраїнської Серпневої конференції, яка відбулась в онлайн-форматі 18 серпня 2020 року. А перший модуль зазначеного онлайн-курсу було запущено 25 серпня 2020 року. Онлайн-курс, який складається з чотирьох модулів, спрямований на ознайомлення вчителів, учителів-методистів, представників шкільної адміністрації, батьків із інноваційними технологіями дистанційного навчання. Його проходження передбачає формування в слухачів умінь обирати сервіси й інструменти для ефективної організації освітньої діяльності; організовувати групову роботу учнів із застосуванням технологій дистанційного навчання; оцінювання учнів і контролювання їхньої активності; забезпечувати комунікативну взаємодію всіх учасників освітнього процесу в дистанційному та/або дистанційному форматі тощо.

Більш детальну інформацію про онлайн-курс для вчителів і керівників шкіл «Дистанційний та змішаний формати навчання» можна отримати за наступним покликанням <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+1+2020/about>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Міністерство освіти і науки України. (2020, Серпень 25). *Стартує онлайн-курс про дистанційне та змішане навчання у школах і профтехах* –

перший модуль вже у доступі. <https://mon.gov.ua/ua/news/startuye-onlajn-kurs-pro-distancijne-ta-zmishane-navchannya-u-shkolah-i-proftehah-pershij-modul-vzhe-u-dostupi>

2. EdEra. (2014-2018). *MON-DECIDE: 0* Онлайн-курс про дистанційне навчання. <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+0+2020/about>

3. EdEra. (2014-2018). *MON-DECIDE: 1* Онлайн-курс для вчителів та керівників шкіл про дистанційне навчання. <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+1+2020/about>

Онлайн-курс для педагогів і керівників закладів професійно-технічної освіти «Дистанційний та змішаний формати навчання» (Україна)

Задля надання методичної підтримки педагогам і керівникам закладів професійно-технічної освіти через переведення навчання в дистанційний формат Міністерство освіти і науки України спільно зі студією онлайн-освіти «EdEra» за підтримки Швейцарії в межах Швейцарсько-українського проекту «DECIDE» («Децентралізація для розвитку демократичної освіти»), який впроваджує консорціум ГО DOCCU («Розвиток громадянських компетентностей в Україні»), та Цюрихського педагогічного університету (PH Zurich, Швейцарія) розробило онлайн-курс «Дистанційний та змішаний формати навчання». Уперше презентація розробленого онлайн-курсу відбулася в онлайн-форматі 18 серпня 2020 року під час проведення Всеукраїнської Серпневої конференції.

Онлайн-курс призначений для управлінців галузі освіти, педагогів, майстрів, методистів, керівників закладів професійно-технічної освіти та батьків. Він складається з двох модулів. Його мета полягає не лише в ознайомленні педагогів і керівників закладів професійно-технічної освіти з інноваційними технологіями дистанційного навчання, а й формуванні в них умінь ефективно організовувати освітній процес шляхом застосування технологій дистанційного навчання.

Більш детальну інформацію про онлайн-курс для педагогів і керівників закладів професійно-технічної освіти (ПТО) «Дистанційний та змішаний формати навчання» можна за наступним покликанням <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+2+2020/about>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Міністерство освіти і науки України. (2020, Серпень 25). *Стартує онлайн-курс про дистанційне та змішане навчання у школах і профтехах – перший модуль вже у доступі.* <https://mon.gov.ua/ua/news/startuye-onlajn-kurs-pro-distancijne-ta-zmishane-navchannya-u-shkolah-i-proftehah-pershij-modul-vzhe-u-dostupi>

2. EdEra. (2020). *MON-DECIDE: 0* Онлайн-курс про дистанційне навчання. <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+0+2020/about>

3. EdEra. (2020). *MON-DECIDE: 2* Онлайн-курс для педагогів та керівників закладів професійно-технічної освіти (ПТО) про дистанційне навчання. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+2+2020/about>

Освітній вебсайт «Школа вдома» [переклад надано в авторській редакції] / «Schoul Doheem» (Люксембург)

Освітній вебсайт «Школа вдома» [переклад надано в авторській редакції] / «Schoul Doheem» було розроблено Міністерством освіти, дітей і молоді Люксембургу п'ятьма мовами (люксембурзькою, французькою, німецькою, португальською й англійською). Освітній вебсайт надає доступ не лише до корисної інформації всім учасникам освітнього процесу (учителям, учням і батькам), а й містить навчальні матеріали для учнів базової та старшої загальної середньої школи, професійно-технічних закладів освіти та дорослих. Навчальні матеріали, які розміщено на освітньому вебсайті «Школа вдома», постійно поновлюються. Більш детальну інформацію про освітній вебсайт англійською мовою можна отримати за наступним покликанням <https://schouldoheem.lu/en>.

У вересні 2020 року Міністерством освіти, дітей і молоді Люксембургу на вебсайті «Школа вдома» було започатковано «гарячу лінію» з питань Covid-19

для школярів, їхніх батьків, учителів. «Гаряча лінія» надає поради щодо збереження психологічного здоров'я та організації освітнього процесу в дистанційному форматі. Освітній вебсайт «Школа вдома» містить рубрику для школярів і вчителів «Well-being@home», у якій можна знайти рекомендації щодо профілактики Covid-19 у домашніх умовах, збереження ментального та фізичного здоров'я тощо.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. CEDEFOP. (2020, June 29). *Luxembourg: Covid-19 News*. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/luxembourg-covid-19-news>
2. Schoul Doheem. (2020). <https://schouldoheem.lu/en>

Освітня онлайн платформа «Е-те» для учнів і вчителів (Греція)

Головна мета освітньої онлайн платформи «Е-те» – упровадження безпечного цифрового середовища для навчання, співпраці, обміну думок та поширення навчальних матеріалів. Зареєструватися на офіційному сайті освітньої онлайн платформи «Е-те» можуть лише ті, хто мають обліковий запис користувача грецької шкільної мережі <https://www.sch.gr>. «Грецька шкільна мережа» [переклад надано в авторській редакції] / «Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο» – національна мережа, яка поєднує 16079 шкіл по всій країні й контролюється Міністерством освіти і релігії Греції. Освітня онлайн платформа «Е-те» надає вчителям змогу створювати й зберігати файли; спілкуватися й обмінюватися думками, створювати й поширювати навчальні матеріали в цифровому форматі. На сьогодні понад 493950 учнів і 125900 учителів користуються освітньою онлайн платформою «Е-те». Після реєстрації й налаштування особистого профілю кожен учень або вчитель може скористатися наступними цифровими інструментами, а саме: профілі та контакти; електронна пошта; приватні або державні вулики (онлайн класи); е-портфоліо; інструменти для створення онлайн ігор, інтерактивних завдань і відеороликів тощо; інтерактивні підручники й посібники; ілюстрований науковий онлайн словник для шкіл тощо.

Оскільки вулики (онлайн класи) можуть представляти окремий заклад загальної середньої освіти, клас, групу учнів або вчителів, кожен вулик (онлайн клас) містить не лише власних учасників, а й «стінку» для організації їхнього спілкування й обміну думками, спільні та особисті файли учасників вулику тощо.

Більш детально зі змістом освітньої онлайн платформи грецькою мовою можна ознайомитися за наступним покликанням <https://e-me.edu.gr>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1. Ελληνική δημοκρατία υπουργείο παιδείας και θρησκευμάτων (2020). Οδηγίες για ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση. URL: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2020/ΣΥΝ_ΣΤΟ_39676.pdf
2. OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Greece* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Greece-2020.pdf>
3. UNESCO. (n.d.). *National learning platforms and tools*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>

Освітня онлайн платформа «E-me For All» для учнів і вчителів (Греція)

Як і освітня онлайн платформа «E-me», «E-me For All» спрямована на надання всім учасникам освітнього процесу (учителям, учням і батькам) змоги поширювати навчальні матеріали в цифровому форматі, спілкуватися й обмінюватися думками. Проте, головною відмінністю між двома освітніми онлайн платформами є те, що «E-me For All»* створена для всіх учасників освітнього процесу, які не мають або не хочуть використовувати обліковий запис користувача грецької шкільної мережі. Цифрові інструменти освітньої онлайн платформи є безкоштовними й відкритими для всіх зареєстрованих учасників.

Більш детально зі змістом освітньої онлайн платформи грецькою мовою можна ознайомитися за наступним покликанням <https://4all.e-me.edu.gr>.

*На сьогодні користувачами онлайн платформи стали 23362 учні та 9474 учителі.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1. Ελληνική δημοκρατία υπουργείο παιδείας και θρησκευμάτων. (2020). Οδηγίες για ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση. https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2020/ΣΥΝ_ΣΤΟ_39676.pdf
2. OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Greece* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Greece-2020.pdf>
3. OECD. (2020). *Initial Education Policy Responses to the Covid-19 Pandemic: Greece* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/covid-snapshot-Greece.pdf>

Онлайн платформа для організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти «е-Школа» [переклад надано в авторській редакції] / «eKool» (Естонія)

«eKool» є онлайн платформою для організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в Естонії, яка об'єднує учнів, учителів, батьків і керівників закладів освіти в одну спільноту та є першим і найбільшим ІТ-середовищем у країні, яке використовують понад 85% шкіл. Перша версія системи управління закладами загальної середньої освіти була розроблена в 2002 році. Існує також додаток «eKool» для мобільних телефонів «mKool». Зазначена онлайн платформа є безкоштовною для учителів, учнів і батьків. «eKool» виконує різні функції, котрі задовольняють усіх учасників освітнього процесу:

- учителі мають змогу розмістити інформацію щодо навчальних досягнень учнів, оцінити поведінку учнів, розмістити домашні завдання, а також надіслати повідомлення учням і батькам;
- батьки мають змогу дізнатися про навчальні досягнення власних дітей, отримати інформацію щодо відвідування занять, а також повідомлення від учителів;

- учні можуть дізнатися про власні навчальні досягнення, домашні завдання, які вони мають виконати, розмістити свої найкращі роботи у власних е-портфоліо тощо.

Покликання на сайт естонською мовою https://ekool.eu/index_et.html.

Покликання на сайт англійською мовою https://ekool.eu/index_en.html.

Покликання на сайт французькою мовою https://ekool.eu/index_fr.html.

Покликання на сайт німецькою мовою https://ekool.eu/index_de.html.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. e-Estonia. (2021). *Education and research*. Retrieved from <https://e-estonia.com/solutions/education/e-school/>
2. OECD. (2020). *Initial education policy responses to the COVID-19 pandemic: Estonia* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/covid-snapshot-Estonia.pdf>

Онлайн сесія питань і відповідей для дітей про коронавірусну інфекцію (Фінляндія)

Онлайн сесія питань і відповідей для дітей була проведена 24 квітня 2020 року за ініціативи Міністерства науки і культури Фінляндії. У роботі онлайн сесії взяли активну участь Прем'єр-міністерка Фінляндії **Санна Мірелла Марін**, Міністерка освіти **Лі Андерссон** та Міністерка науки і культури **Ханна Косонен**, які розповіли дітям про ситуацію, котра склалася через коронавірусну інфекцію.

Партнерами Міністерства науки і культури в організації онлайн сесії стали «Lasten uutiset (Helsingin Sanomat)», «Apu Juniori» та Національна телерадіокомпанія «Yle». Для участі в сесії було відібрано дітей шкільного віку (7-12 років), які підготували найбільш гострі питання, пов'язані з необхідністю закриття шкіл і переходом до дистанційного навчання. Інформація про проведення онлайн сесії питань і відповідей для дітей про коронавірусну інфекцію розповсюджувалася шляхом залучення засобів масової інформації, а

пряму трансляцію заклади освіти змогли використати під час дистанційного навчання.

Онлайн сесію питань і відповідей для дітей, яку транслювали в прямому етері на урядовому ютуб каналі, було також перекладено мовою жестів.

Більш детальну інформацію про онлайн сесію питань і відповідей для дітей про коронавірусну інфекцію фінською мовою можна отримати за наступним покликанням <https://minedu.fi/-//10616/valtioneuvoston-koronainfo-lapsille-perjantaina-24-4->.

Більш детальну інформацію про онлайн сесію питань і відповідей для дітей про коронавірусну інфекцію англійською мовою можна отримати за наступним покликанням

<https://minedu.fi/en/-/10616/valtioneuvoston-koronainfo-lapsille-perjantaina-24-4->.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Ministry of Education and Culture. (2020). Coronavirus info session for children on Friday 24 April. Retrieved from <https://minedu.fi/en/-/10616/valtioneuvoston-koronainfo-lapsille-perjantaina-24-4->

2. OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Finland* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Finland-2020.pdf>

Освітня телевізійна програма «Телешкола» [переклад надано в авторський редакції] / «Teleşcoala» (Румунія)

З 16 березня 2020 року телевізійний канал «TVR2» розпочав трансляцію освітньої програми «Телешкола для учнів 8-х і 12-х класів», яка стала спільним проектом Міністерства освіти і науки Румунії та Національної телевізійної компанії «TVR». Головна мета проекту – надати учням 8-х і 12-х класів усебічну допомогу в підготовці до національних екзаменів. Відеоуроки виходили щоденно о дев'ятій годині ранку. Разом із тим, відеоуроки можна було переглядати на офіційному вебсайті телевізійної компанії www.tvr.ro, офіційній сторінці телевізійного каналу в соціальній мережі «Фейсбук», а також на ютуб каналі «TVR».

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. TVR. (2020). *La TVR 2 e școala ta!* www.tvr.ro/telescoala-orarul-cursurilor-pentru-prima-saptamana_26635.html#view
2. UNESCO. (n.d.). *National learning platforms and tools.* <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>

Платформа для дистанційного та змішаного навчання для учнів 5-11 класів «Всеукраїнська школа онлайн» (Україна)

Задля забезпечення учням базової загальної середньої та старшої профільної школи рівного доступу до якісної освіти Міністерство освіти і науки України, Український інститут розвитку освіти та Міністерство цифрової трансформації України 11 грудня 2020 року запустили платформу для дистанційного та змішаного навчання «Всеукраїнська школа онлайн». Платформу створено ГС «Освіторія» за підтримки Швейцарії в межах Швейцарсько-українського проекту DECIDE, який виконується Консорціумом ГО DOCCU та PH Zurich. Мета розроблення платформи для дистанційного та змішаного навчання «Всеукраїнська школа онлайн» полягає в наданні учням, учителям і батькам вільного доступу до високоякісного навчального контенту.

На офіційному сайті платформи «Всеукраїнська школа онлайн» учні 5-11 класів можуть ознайомитися з навчальними матеріалами (відеоуроки, тести, матеріали для самостійної роботи) з таких предметів, як:

- математика, мистецтво, англійська мова, українська мова, історія України, природознавство (5-й клас);
- мистецтво, біологія, англійська мова, історія України (всесвітня історія, інтегрований курс), українська мова, математика, географія (6-й клас);
- алгебра, мистецтво, біологія, хімія, англійська мова, географія, геометрія, історія України, фізика, українська мова, всесвітня історія (7-й клас);
- алгебра, мистецтво, біологія, хімія, англійська мова, географія, геометрія, історія України, фізика, українська мова, всесвітня історія (8-й клас);

- алгебра, мистецтво, біологія, хімія, англійська мова, зарубіжна література, географія, геометрія, історія України, основи правознавства, фізика, українська мова, українська література, всесвітня історія (9-й клас);

- алгебра і початки аналізу, біологія і екологія, хімія, англійська мова, зарубіжна література, географія, геометрія, історія України, фізика, українська мова, українська література, всесвітня історія (10-й клас);

- алгебра і початки аналізу, біологія і екологія, хімія, англійська мова, зарубіжна література, географія, геометрія, історія України, фізика, українська мова, українська література, всесвітня історія (11-й клас).

Платформа надає вчителям ефективну методичну підтримку щодо організації дистанційного, змішаного навчання та перевернутого навчання в закладах загальної середньої освіти.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1. Всеукраїнська школа онлайн. (2020). <https://lms.e-school.net.ua/>
2. Міністерство освіти і науки України. (2021). *МОН та Мінцифра запустили платформу «Всеукраїнська школа онлайн».* <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-ta-mincifri-zapustili-platformu-vseukrayinska-shkola-onlajn>

Портал дистанційного навчання «Учимо на відстані» [переклад надано в авторській редакції] / «Učime na diaľku» (Словаччина)

Створений у співпраці з неурядовими організаціями, експертами, Міністерством освіти, науки, досліджень і спорту Словаччини та Державним педагогічним інститутом (підвідомчий інститут Міністерства освіти, науки, досліджень і спорту) портал дистанційного навчання «Учимо на відстані» став інструментом офіційного спілкування з учителями, викладачами, директорами закладів освіти під час пандемії Covid-19.

Портал дистанційного навчання «Учимо на відстані» розроблено в межах Національного проекту професійного розвитку вчителів (NP TEACHERS; код

проєкту: ITMS2014 +: 312011AUN7) і реалізовано за підтримки Європейського соціального фонду та Фонду Європейського регіонального розвитку.

Після завершення посиленого карантину портал продовжує надавати ефективну інформаційну підтримку педагогічним працівникам у посткризовій ситуації.

Більш детальну інформацію про портал дистанційного навчання «Учимо на відстані» словацькою мовою можна отримати за наступним покликанням <https://www.ucimenadialku.sk/>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1. Učíme na diaľku. (2020). <https://www.ucimenadialku.sk/>
2. Migračné informačné centrum IOM. (2021). *COVID-19: opatrenia a dôležité informácie – Priebežne aktualizované!* <https://www.mic.iom.sk/sk/novinky/639-covid-19-opatrenia.html>
3. UNESCO. (n.d.). *National learning platforms and tools.* <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>

Портал для цифрових навчальних матеріалів «e-Шкільний портфель»

[переклад надано в авторській редакції] / «E-koolikott» (Естонія)

Портал для цифрових навчальних матеріалів «e-Koolikott» (у перекладі українською мовою «e-Шкільний портфель») було розроблено в 2016 році.

Покликання на портал для цифрових навчальних матеріалів «e-Koolikott» англійською мовою <https://e-koolikott.ee/en/search?lang=est&minAdded=2009&maxAdded=2021>.

Покликання на портал для цифрових навчальних матеріалів «e-Koolikott» естонською мовою <https://e-koolikott.ee/et/search?lang=est&minAdded=2009&maxAdded=2021>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. e-Estonia. (2021). E-Schoolbag. <https://e-estonia.com/solutions/education/e-schoolbag/>

2. OECD. (2020). *Initial education policy responses to the COVID-19 pandemic: Estonia* [Datafile]. Retrieved from: <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/covid-snapshot-Estonia.pdf>

3. E-Koolikott. (2021). <https://e-koolikott.ee/et/search?lang=est&minAdded=2009&maxAdded=2021>

**Посібник з дистанційного навчання [переклад надано в авторській редакції] /
Poradnik dotyczący kształcenia na odległość (Польща)**

Міністерством освіти і науки Польщі було розроблено посібник з дистанційного навчання, який спрямований на надання всебічної допомоги керівникам закладів загальної середньої освіти, учителям, учням і їхнім батькам в організації освітнього процесу в дистанційному навчанні (у тому числі й для учнів із особливими потребами). Посібник, який було розміщено на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки Польщі, знаходиться у вільному доступі. Більш детально зі змістом посібника можна ознайомитися за наступним покликанням <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/ksztalcenie-na-odleglosc--poradnik-dla-szkol>.

Посібник містить поради щодо безпечної роботи з комп'ютерним обладнанням, засобів захисту персональних даних, застосування наявних онлайн інструментів та ресурсів тощо. Батьки дітей дошкільного віку могли знайти інформацію щодо організації повсякденної діяльності дітей удома, застосування розвивальних ігор у домашніх умовах тощо.

Для успішної організації освітнього процесу в дистанційному форматі вчителі, учні та батьки мали змогу скористатися матеріалами, розміщеними на сторінках освітньої платформи Міністерства освіти і науки – Zintegrowana Platforma edukacyjna Ministerstwa Edukacji I Nauki. Освітня платформа містить різноманітні матеріали в цифровому форматі для учнів початкової, базової та старшої школи. Перевагою цієї платформи в умовах пандемії Covid-19 стало те, що всі матеріали, які було розроблено відповідно до освітніх програм підготовки учнів початкової, середньої та старшої школи, було надано у

вільному доступі й адаптовано до вимог учнів з особливими освітніми потребами. Також на сторінках освітньої платформи можна було знайти освітні відеофільми, аудіопідручники, додаткові методичні матеріали для вчителів тощо.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. CEDEFOP. (2020, June 17). *Poland: response to the Covid outbreak*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/poland-response-covid-19-outbreak>
2. Ministerstwo Edukacji i Nauki. (2020). *Kształcenie na odległość – poradnik dla szkół*. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/ksztalcenie-na-odleglosc--poradnik-dla-szkol>
3. UNESCO. (n.d.). *National learning platforms and tools*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>

Проект Міністерства освіти і науки Латвії, спрямований на розроблення уніфікованої освітньої платформи для закладів загальної середньої освіти «Твій клас» [переклад надано в авторській редакції] / «Tava klase» (Латвія)

У 2020 році, як відповідь на запроваджені заходи щодо соціального дистанціювання та стримування спалаху коронавірусної інфекції, Міністерство освіти і науки Латвії започаткувало проєкт «Твій клас», спрямований на розроблення уніфікованої освітньої платформи для закладів загальної середньої освіти. За інформацією офіційного сайту проєкту, на підтримку ініціативи Міністерства освіти і науки Латвії та ініціативи «Батьки за кращу освіту» 31 березня 2020 року латвійський уряд виділив 365208 євро на створення та передачу оригінального аудіовізуального контенту. **Ільга Шуплінська**, Міністрка освіти і науки Латвії, та **Рейніс Знотіньш**, парламентський секретар Міністерства освіти і науки Латвії, виступили розробниками проєкту, а його координатором став **Яніс Волбертс**, експерт Міністерства освіти і науки Латвії.

Через неможливість здобувати освіту безпосередньо в закладах загальної середньої освіти починаючи з 6 квітня 2020 року вчителям та учням 1-6 класів було запропоновано 20-хвилинні відеоуроки з базових предметів. До створення змісту відеоуроків було залучено понад 100 учителів-практиків з усієї Латвії. Крім того, відеоуроки було розроблено для учнів 9-х та 12-х класів задля надання їм допомоги в підготовці до складання іспитів. Відеоуроки транслювалися на офіційному сайті проєкту «Твій клас» та на двох телевізійних каналах, а саме: «ReTV» та «Sportacentrs.com TV».

Після прийняття рішення щодо додаткового фінансування для створення єдиного навчального середовища в інтернеті та розвитку цифрового викладання в закладах загальної середньої освіти урядом Латвії (18 серпня 2020 року) функціонування проєкту «Твій клас» було подовжено.

Як зазначено на офіційному сайті проєкту «Твій клас», Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) визнала освітню платформу «Твій клас», розроблену Міністерством освіти і науки Латвії, одним із найкращих світових рішень щодо забезпечення учнів закладів загальної середньої освіти якісним навчальним контентом під час пандемії Covid-19.

Усі розроблені відеоуроки знаходяться у відкритому доступі на платформі <https://www.tavaklase.lv>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Ministry of Education and Science, Republic of Latvia. (2020, May 20). *Situation caused by Covid-19 in Latvia*. Retrieved from <https://www.izm.gov.lv/en/article/situation-caused-covid-19-latvia>
2. OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Latvia* [Datafile]. <http://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Latvia-2020.pdf>
3. Ministry of Education and Science, Republic of Latvia. (2020, July 9). *Project 'Tava klase' (Your class) – lessons on TV*. <https://www.izm.gov.lv/en/article/project-tava-klase-your-class-lessons-tv>
4. Tava Klase. (2020). <https://www.tavaklase.lv/>

Проект «Система підтримки професійного розвитку вчителів і директорів шкіл» [переклад надано в авторській редакції] / «System podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů» (Чехія)

Розпочатий у 2018 році проєкт «Система підтримки професійного розвитку вчителів і директорів шкіл»* став особливо актуальним в умовах пандемії Covid-19, оскільки в цей період його освітню діяльність було спрямовано на підвищення рівня цифрової компетентності вчителів і керівників закладів освіти та системного надання систематичної інформативної та методичної підтримки.

Основна мета – створити, перевірити й упровадити в освітню практику систему всебічної наукової та методичної підтримки підвищення професійного розвитку вчителів і керівників закладів загальної середньої освіти. Цільова група – учителі-предметники, учителі-початківці, педагогічні та науково-педагогічні працівники, керівники закладів освіти, учні, студенти, батьки, заклади освіти, які здійснюють підготовку вчителів тощо.

17 березня 2020 року в межах проєкту «Система підтримки професійного розвитку вчителів і директорів шкіл» Міністерством освіти, молоді і спорту Чехії було запущено серію вебінарів для вчителів і керівників закладів освіти, спрямованих на розв'язання питань організації освітнього процесу в дистанційному та/або змішаному форматах.

*Додаткова інформація: Проєкт «Система підтримки професійного розвитку вчителів і директорів шкіл» співфінансується Європейським Союзом (у сумі 281 513 320 чеських крон). Реєстраційний номер: CZ.02.3.68/0.0/0.0/17_052/0008363.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Europese Commissie. (2020, April 30). *Czechia: Supporting Distance Learning During the Coronavirus Outbreak.*
<https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=67&langId=nl&newsId=9662>
2. System podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů. (2018). O Projektu.
<https://www.projektsypo.cz/o-nas/o-projektu.html>

Проект «Школа2030» / «Skola2030» (Латвія)

Проект «Школа2030» реалізується Національним центром з питань освіти Латвійської Республіки (Valsts izglītības satura centra) у співпраці з Даугавпільським університетом, Латвійською академією спортивної педагогіки, Резекенською технологічною академією, Ліспайським університетом, Латвійським університетом тощо. Національний центр з питань освіти Латвії є установою державного управління, яка безпосередньо підпорядковується Міністерству освіти і науки Латвії. Головна мета проекту «Школа2030» – розроблення, апробація й упровадження провідних ідей компетентнісного підходу в освітньому процесі закладів дошкільної та загальної середньої освіти Латвії задля отримання дошкільнятами й учнями знань, умінь і навичок, необхідних для успішного життя в глобалізованому суспільстві 21 століття. Реалізація проекту має на меті перегляд й удосконалення чинних стандартів початкової освіти та загальної середньої освіти, розроблення робочих програм і навчальних матеріалів з певних предметів (також і для дітей з особливими потребами та/або проблемами зі здоров'ям). Після закриття закладів освіти та переходу на дистанційний формат навчання освітня платформа надавала батькам, учителям та учням корисну інформацію щодо організації освітнього процесу в умовах пандемії Covid-19.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. UNESCO. (n.d.). *National learning platforms and tools*.
<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>

Регіональна ініціатива «Підтримка 2.0» для дітей віком 10-14 років

[переклад надано в авторській редакції] / «Förderung 2.0» (Австрія)

У місті Відень для дітей віком 10-14 років було запроваджено регіональну ініціативу «Підтримка 2.0», головна мета якої полягала в наданні безкоштовної допомоги дітям в опануванні певних навчальних предметів в онлайн форматі. Такими навчальними предметами стали: «Німецька мова», «Математика» та «Англійська мова». Перші курси розпочалися 26 березня 2020 року. До

запровадження заходів щодо запобігання розповсюдженню коронавірусу учням надавали безкоштовну допомогу у вивченні зазначених предметів безпосередньо в школах. Але зважаючи на необхідність закриття шкіл і переведення освітнього процесу в дистанційний формат курси з вивчення зазначених предметів почали проводитися в онлайн форматі.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. The World Bank. (2021). *How countries are using edtech (including online learning, radio, television, texting) to support access to remote learning during the COVID-19 pandemic*. <https://www.worldbank.org/en/topic/edutech/brief/how-countries-are-using-edtech-to-support-remote-learning-during-the-covid-19-pandemic>
2. *Unterstützung der Stadt Wien für SchülerInnen: Gratis-Lernhilfe läuft online weiter*. (2020). Regionews Retrieved from https://www.regionews.at/newsdetail/Unterstuetzung_der_Stadt_Wien_fuer_SchuelerInnen_Gratis_Lernhilfe_laeuft_online_weiter-296947
3. *Unterstützung der Stadt Wien für SchülerInnen: Gratis-Lernhilfe läuft online weiter*. (2020). Top News. Retrieved from <https://www.top-news.at/2020/03/26/unterstuetzung-der-stadt-wien-fuer-schuelerinnen-gratis-lernhilfe-laeuft-online-weiter/>

Рекомендації для вихователів дитячих садків і вчителів початкової школи

«Як викладати під час пандемії» [переклад надано в авторській редакції] /

«Jak učit v době koronavirové? Doporučení pro učitele» (Чехія)

Рекомендації для вихователів дитячих садків і вчителів початкової школи було розроблено кафедрою психології соціальних наук університету Масарика в Брно й розміщено на офіційному вебсайті кафедри двома мовами, зокрема чеською й англійською.

Рекомендації розроблено аспірантками Alexandra Ocásková та Andrea Sandanusová (postgraduate students) під керівництвом Zuzana Masopustová (Ph.D).

Ознайомитися з документом «How to teach at the time of coronavirus? Recommendations for teachers» англійською мовою можна за наступним покликанням <https://psych.fss.muni.cz/media/3221865/how-to-teach-at-the-time-of-coronavirus.pdf>.

Ознайомитися з документом «Jak učit v době koronavirové? Doporučení pro učitele» чеською мовою можна за наступним покликанням <https://psych.fss.muni.cz/koronavirus/clanky/rady-pro-ucitele-v-dobe-koronavirove>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. MUNI FSS Department of psychology. (2021). *COVID-19: Psychological recommendations and advice for families*. Retrieved from <https://psych.fss.muni.cz/en/coronavirus>
2. MUNI FSS Department of psychology. (2021). *How to teach at the time of coronavirus?: Recommendations for teachers*. Retrieved from <https://psych.fss.muni.cz/media/3221865/how-to-teach-at-the-time-of-coronavirus.pdf> (in English)
3. MUNI FSS Katedra psychologie. (2021). *Jak učit v době koronavirové? Doporučení pro učitele*. <https://psych.fss.muni.cz/koronavirus/clanky/rady-pro-ucitele-v-dobe-koronavirove> (in Czech)

Рекомендації для університетів і коледжів щодо впровадження запобіжних заходів задля обмеження поширення інфекції Covid-19 [переклад надано в авторській редакції] (Латвія)

Міністерство освіти і науки Латвії розробило «Рекомендації для університетів і коледжів щодо впровадження запобіжних заходів задля обмеження поширення інфекції Covid19», які вступили в дію з 1 серпня 2020 року. Рекомендації регулюють питання, пов'язані з організацією освітнього процесу, стажування, проживання в гуртожитках, забезпечення належного рівня гігієни, заходів соціального та фізичного дистанціювання, дій у випадку виявлення хворих на коронавірус на території закладу освіти, дотримання умов карантину в домашніх умовах і нагляду за здоров'ям.

Ознайомитися із зазначеним документом англійською мовою можна на наступним покликанням <https://www.izm.gov.lv/en/media/3508/download>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Ministry of Education and Science, Republic of Latvia. (2020). *Recommendations for universities and colleges for implementing precautions to limit the spread of the Covid-19 infection.*

<https://www.izm.gov.lv/en/article/recommendations-universities-and-colleges-implementing-precautions-limit-spread-covid-19-infection>

2. Ministry of Education and Science, Republic of Latvia. (2020). *Recommendations for universities and colleges for implementing precautions to limit the spread of the Covid19 infection.*

<https://www.izm.gov.lv/en/media/3508/download>

Рекомендації щодо дітей «Коронавірусна хвороба Covid-19» [переклад надано в авторській редакції] (Чехія)

Міністерством внутрішніх справ Чехії було розроблено рекомендації щодо дітей «Коронавірусна хвороба Covid-19», які містять не лише корисні поради батькам, а й спрямовані на пояснення дітям, що таке коронавірусна хвороба Covid-19, як слід себе поводити, що треба робити вдома.

Крім того, розроблені поради батькам стосуються того, як:

- 1) заспокоїти і підготувати себе до розмови з дитиною;
- 2) посилити в дитини почуття безпеки та надати їй емоційну підтримку;
- 3) з'ясувати, що дитина вже знає про коронавірус, які джерела інформації він/вона використовує;
- 4) визначити проблеми, які турбують дитину найбільше;
- 5) пояснити дитині, що відбувається, і як спілкуватися з нею; як надати дитині адекватну інформацію про основні факти щодо коронавірусної хвороби й про наявні можливості щодо захисту від коронавірусу; як забезпечити дитині захист від засобів масової інформації;
- б) правильно організувати розклад дня;

- 7) зосередити увагу на активному проведенні часу;
- 8) допомогти дитині продовжувати підтримувати соціальні контакти й спілкування з родиною й друзями;
- 9) приділяти увагу фізичній активності;
- 10) стати для дитини взірцем відповідальної поведінки.

Більш детально з документом англійською мовою можна ознайомитися за наступним покликанням <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/coronavirus-disease-covid-19-recommendations-in-relation-to-children.aspx>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Ministry of the Interior of the Czech Republic. (2020). *Coronavirus disease COVID-19: Recommendations in relation to children*. Retrieved from <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/coronavirus-disease-covid-19-recommendations-in-relation-to-children.aspx>

2. OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Czech Republic* [Datafile]. Retrieved from <http://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Czech-Republic-2020.pdf>

Рекомендації щодо організації освітнього процесу в дистанційному форматі в асинхронному режимі [переклад надано в авторській редакції] (Греція)

Задля надання всебічної методичної, дидактичної та технічної підтримки вчителям Міністерством освіти і релігії Греції було розроблено й розміщено на сторінках свого офіційного сайту «Рекомендації щодо організації освітнього процесу в дистанційному форматі в асинхронному режимі». Зазначені рекомендації містять вичерпну інформацію щодо наявних відкритих онлайн-ресурсів, які необхідно використовувати для ефективно організації освітнього процесу в дистанційному форматі в асинхронному режимі. Такими відкритими онлайн ресурсами стали освітня онлайн платформа «Е-те», онлайн бібліотека, вебсайт грецької шкільної мережі, освітня платформа для учнів з особливими потребами тощо. Ознайомитися зі змістом рекомендацій грецькою мовою

https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2020/ΣΥΝ_ΣΤΟ_39676.pdf.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Ελληνική δημοκρατία υπουργείο παιδείας και θρησκευμάτων. (2020). *Οδηγίες για ασυγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση*.
https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2020/ΣΥΝ_ΣΤΟ_39676.pdf
2. OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Greece* [Datafile].
<https://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Greece-2020.pdf>.
3. OECD. (2020). *Initial education policy responses to the Covid-19 pandemic: Greece* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/covid-snapshot-Greece.pdf>

Рекомендації щодо організації освітнього процесу й коригування освітньої програми на 2020/2021 навчальний рік [переклад надано в авторській редакції] (Чехія)

«Рекомендації щодо організації освітнього процесу й коригування освітньої програми на 2020/2021 навчальний рік», які було розроблено чеською шкільною інспекцією, містять вісім порад для вчителів, а саме: «1) зафіксувати зміни в змісті шкільної освітньої програми без потреби вносити корективи в Рамку шкільної освіти; 2) скласти карту індивідуального прогресу кожного учня та відповідно до неї планувати навчальну діяльність; 3) зосередити увагу на застосуванні знань і ключових компетентностей з таких предметів, як чеська мова, математика й іноземна мова; 4) організувати структурований супровід учням, які не мають належних умов для навчання в дистанційному форматі; 5) застосовувати набутий досвід у коригуванні змісту освітньої програми та навчальних предметів; 6) ініціювати в закладах загальної середньої освіти обговорення щодо методів оцінювання, їхніх переваг і впливу на навчальну діяльність учнів; 7) перетворення передового досвіду в застосуванні цифрових технологій, виявленого під час упровадження дистанційної освіти, у звичайну практику викладання в закладах загальної середньої освіти; 8) продовжувати й

розвивати спосіб спілкування з батьками, установлений під час дистанційного навчання» [переклад надано в авторській редакції].

Більш детальну інформацію щодо змісту рекомендацій можна отримати за наступним покликанням <https://www.oecd.org/education/Czech-republic-recommendations-for-organization-education-curriculum-adjustments.pdf>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Czech School Inspectorate. (2020). *Recommendations for the Organization of Education and Curriculum Adjustments within the School Year 2020/2021* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/Czech-republic-recommendations-for-organization-education-curriculum-adjustments.pdf>
2. OECD. (2020). *Country education responses to the coronavirus (COVID-19) pandemic*. <https://www.oecd.org/education/country-education-responses-coronavirus.htm>

Ресурсна платформа для вчителів «KlasCement» (Бельгія)

Ресурсну платформу «KlasCement» було створено в 1998 році небайдужими вчителями й учнями задля об'єднання вчителів по всій Фландрії. На сьогодні ресурсна платформа діє за підтримки Міністерства освіти Бельгії. Змістове наповнення ресурсної платформи постійно оновлюється й знаходиться у відкритому доступі (навчальні й методичні матеріали можуть бути завантажені вчителями, батьками й учнями).

Зважаючи на безпрецедентні заходи, запроваджені щодо запобігання поширенню коронавірусу (COVID-19) й організації освітньої діяльності в дистанційному форматі, ресурсна платформа «KlasCement» стала потужним інструментом для продовження вчителями своєї викладацької діяльності в дистанційному форматі.

Задля надання інформаційної та методичної підтримки вчителям і забезпечення учнів необхідними навчальними матеріалами в умовах пандемії COVID-19 ресурсна платформа «KlasCement» представила нові сторінки й оновила деякі інструменти. Так, майже одразу після призупинення навчання в

традиційному (класно-урочному) форматі на платформі з'явилися тематичні сторінки з корисними порадами для вчителів щодо організації навчання в дистанційному форматі в закладах освіти різних рівнів, а також було дозавантажено навчальні матеріали з різних навчальних предметів.

Крім того, ресурсна платформа «KlasCement» зініціювала проведення вебінарів для вчителів про дистанційне навчання. Надання інформаційної та методичної підтримки шляхом розміщення рекомендацій, порад, навчальних матеріалів на ресурсній платформі виявилось дуже успішним, що підтверджується не лише зростанням обміну навчальними матеріалами, а й темпами збільшення кількості зареєстрованих учасників: після призупинення занять у традиційному (класно-урочному) форматі. За офіційною інформацією, розміщеною на ресурсній платформі, до кінця березня 2020 року, кількість користувачів «KlasCement» зростає з 200000 до 250000.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. European Commission. (2020, November 5). *Belgian Teachers' improved network platform to connect Flemish docents*. Retrieved from https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/belgian-teachers%E2%80%99-improved-network-platform-connect-flemish-docents_en
2. KlasCement. <https://www.klascement.net/>
3. UNESCO. (n.d.). *National learning platforms and tools*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>

Серія коміксів для школярів (Україна)

У межах кампанії, спрямованої на інформування школярів про необхідність запобігання розповсюдженню коронавірусу (Covid-19), Міністерством охорони здоров'я України спільно з Інститутом когнітивного моделювання було розроблено серію коміксів для дітей шкільного віку. З оригінальним зображенням серії коміксів для школярів можна ознайомитися на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України за покликанням <https://mon.gov.ua/ua/news/rozrobleno-seriyu-komiksiv-dlya-shkolyariv>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Міністерство освіти і науки України. (2020). Розроблено серію коміксів для школярів. <https://mon.gov.ua/ua/news/rozrobleno-seriyu-komiksiv-dlya-shkolyariv>

Соціальна ініціатива «Активний. Доброзичливий. Здоровий» [переклад надано в авторській редакції] (Литва)

Восени 2020 року після повернення освітнього процесу до традиційного формату по всій території Литви розпочалася соціальна ініціатива для учнів закладів загальної середньої освіти під назвою «Активний. Доброзичливий. Здоровий». У межах цієї ініціативи кожна школа проводила тематичні тижні на теми, пов'язані із пропагуванням здорового способу життя. До ініціативи були залучені не лише працівники й учні закладів загальної середньої освіти, а й батьки, працівники поліції й фахівці в сфері охорони здоров'я.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. *Lithuania. Implementation of School Health Promotion in the Time of Covid-19* [Datafile]. (n.d.). <https://www.schoolsforhealth.org/sites/default/files/editor/assembly/lithuania2020.pdf>

Телевізійний проєкт «Учителька» [переклад надано в авторській редакції] / «UčíTelka» (Чехія)

«UčíTelka» – телевізійний проєкт, розроблений Міністерством освіти, молоді і спорту Чехії й чеським телебаченням для учнів початкової школи у відповідь на закриття закладів загальної середньої освіти.

16 березня 2020 року за підтримки Міністерства освіти, молоді і спорту Чехії телевізійний канал «ЇТ2» почав транслювати розважально-освітню програму з щоденними відеоуроками для учнів початкової школи. Учням 1-5 класів було запропоновано відеоуроки та репозиторій, який містив навчальні матеріали з таких шкільних предметів, як «Англійська мова», «Чеська мова», «Математика», «Людина та її світ».

Задля перевірки ступеня розуміння й засвоєння учнями початкової школи теоретичних знань і практичних умінь із зазначених навчальних предметів, було розроблено тестові завдання, які було розміщено в додатку InspIS SETmobile. Запропонований додаток можна безкоштовно завантажувати через App Store, Google play або Windows Store (залежно від операційної системи наявного в учня/учнів смартфона або планшета). Більш детальну інформацію про телевізійний проєкт «Учителька» чеською мовою можна отримати за покликанням <https://nadalku.msmt.cz/cs/vzdelavaci-zdroje/prurezove/ucitelka>.

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Czech Republic* [Datafile]. <http://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Czech-Republic-2020.pdf>.
2. UčíTelka. (2020). <https://nadalku.msmt.cz/cs/vzdelavaci-zdroje/prurezove/ucitelka>.
3. UNESCO. (n.d.). *National learning platforms and tools*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>.

Челендж «Обирай корисну їжу» [переклад надано в авторській редакції]

(Литва)

У межах пропагування здорового способу життя серед дітей шкільного віку під час пандемії Covid-19 працівниками й вихованцями дитячого садка «Dobiliukas», який знаходиться в місті Клайпеда, було розпочато челендж «Обирай корисну їжу». Мета челенджу – прищепити дітям навички правильного харчування, сприяти формуванню в них здорових харчових звичок, а також забезпечити психологічне благополуччя та зміцнити емоційний зв'язок між усіма членами родини. Учасники челенджу розміщували свої ідеї щодо здорового харчування та рецепти корисної їжі в групах соціальної мережі «Фейсбук».

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. *Lithuania. Implementation of School Health Promotion in the Time of Covid-19* [Datafile]. (n.d.). Retrieved from <https://www.schoolsforhealth.org/sites/default/files/editor/assembly/lithuania2020.pdf>

COVID-19: уроки для учнів 6-10 класів (Україна)

У межах спільного проєкту з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та Міністерством освіти і науки України ГО «Смарт освіта» разом із учительською-методисткою Інною Дьоміною було розроблено уроки “COVID-19” для учнів 6-8-х та 9-10-х класів, які можна проводити через відеозв’язок або без відеозв’язку. Мета розроблених уроків – надати учням 6-10-х класів вичерпну інформацію про коронавірус нового типу SARS-CoV-2, який є збудником хвороби COVID-19, задля протидії поширенню коронавірусної хвороби. Кожен урок містить матеріали для вчителя (методичні рекомендації вчителю для проведення уроку без відеозв’язку та методичні рекомендації вчителю для проведення уроку через відеозв’язок) й учнів (інтерактивні вправи, відео, тести, ілюстрації).

ДЖЕРЕЛА ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Міністерство освіти і науки України. (2020). *Для учнів 6-10-х класів розроблено спеціальні уроки про COVID-19.* <https://mon.gov.ua/ua/news/dlya-uchniv-6-10-h-klasiv-rozrobleno-specialni-uroki-pro-covid-19>

2. НУШ. (2020). COVID-19: уроки для учнів 6-10 класів. https://nus.org.ua/covid19/?fbclid=IwAR2PG-_SVR2DkEDmI9Q1kU36NJXdZApw_3sYys9xp68lFXLSTYZkJ281VSk

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Загальні інструкції для університетів, університетів прикладних наук, закладів загальної середньої освіти, професійно-технічної освіти, гуманітарної освіти та базової освіти для дорослих щодо запобігання розповсюдженню інфекції після послаблення положень, які обмежують традиційне (контактне) навчання [переклад надано в авторській редакції] (Фінляндія) – інструкції, розроблені Фінським інститутом охорони здоров'я і соціального забезпечення та Міністерством освіти і культури Фінляндії, від 11 травня 2020 року.

Ознайомитися зі змістом загальних інструкцій англійською мовою можна за наступним покликанням <https://minedu.fi/documents/1410845/22330894/Ohjeita+tartunnantorjunnasta+oppilaitoksille+ja+korkeakouluille+%28englanti%29.pdf/c3df7d8b-ae94-cac4-9c56-d7a616d0501a/Ohjeita+tartunnantorjunnasta+oppilaitoksille+ja+korkeakouluille+%28englanti%29.pdf>.

Заходи епідеміологічної безпеки щодо запобігання поширенню інфекції Covid-19 – Постанова Кабінету Міністрів Республіки Латвії від 9 червня 2020 року № 360 [переклад надано в авторській редакції].

Ознайомитися зі змістом Постанови латишською мовою «Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai – Ministru kabineta noteikumi Nr. 360 Rīgā 2020. gada 9. jūnijā (prot. Nr. 40 32. §)» можна за наступним покликанням <https://likumi.lv/ta/id/315304-epidemiologiskas-drosibas-pasakumi-covid-19-infekcijas-izplatibas-ierobezosanai>.

Ознайомитися зі змістом Постанови Кабінету Міністрів Республіки Латвії від 9 червня 2020 року № 360 англійською мовою «Epidemiological Safety Measures for the Containment of the Spread of COVID-19 Infection – Cabinet of Ministers Regulation No. 360 (adopted 9 June 2020)» можна за наступним

покликанням <https://likumi.lv/ta/en/en/id/315304-epidemiological-safety-measures-for-the-containment-of-the-spread-of-covid-19-infection>.

Інструкції Фінського інституту охорони здоров'я і соціального забезпечення та Міністерства освіти і культури Фінляндії до закладів освіти, дошкільної освіти та догляду під час епідемії Covid-19 [*переклад надано в авторській редакції*] – інструкції, розроблені Фінським інститутом охорони здоров'я і соціального забезпечення та Міністерством освіти і культури Фінляндії, від 4 травня 2020 року.

Ознайомитися зі змістом інструкцій англійською мовою можна за наступним покликанням https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/22150002/THL+OKM+ohje+kouluihin+290420_EN.pdf.

Положення про дистанційне навчання – Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 № 466.

Ознайомитися зі змістом Наказу Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466 можна за наступним покликанням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.

Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти – Наказ Міністерства освіти і науки України від 08 вересня 2020 року № 1115.

Ознайомитися зі змістом Наказу Міністерства освіти і науки України від 08 вересня 2020 року № 1115 можна за наступним покликанням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>.

Положення про функціональну підсистему навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях (з питань безпеки життєдіяльності) єдиної державної системи цивільного захисту – Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 листопада 2016 № 1400.

Ознайомитися зі змістом Наказу Міністерства освіти і науки України від 21 листопада 2016 № 1400 можна за наступним покликанням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1623-16#Text>.

Про вжиття заходів щодо стримування епідемії COVID-19 та пом'якшення її наслідків для громадян та економіки – Закон Словенії від 02.04.2020 (Uradni list RS, št. 49/20, 61/20, 152/20 – ZZUOOP, 175/20 – ZIUOPDVE in 15/21 – ZDUOP) [переклад надано в авторській редакції].

Ознайомитися зі змістом Закону Словенії від 2 квітня 2020 року «Zakon o interventnih ukrepih za zajezitev epidemije COVID-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo» можна за наступним покликанням www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8190.

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) – Закон України від 17 березня 2020 року № 530-IX.

Ознайомитися зі змістом Закону України від 17 березня 2020 року № 530-IX можна за наступним покликанням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#n55>.

Про внесення змін до положення про тимчасове обмеження функціонування підрозділів системи освіти у зв'язку з запобіганням, протидією та боротьбою з COVID-19 – Постанова Міністра національної освіти Республіки Польщі від 20 березня 2020 року No. 492 [переклад надано в авторській редакції].

Ознайомитися зі змістом Постанови Міністра національної освіти Республіки Польщі від 20 березня 2020 року No. 492 польською мовою можна за наступним покликанням <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000492/O/D20200492.pdf>.

Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 – Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2020 № 215.

Ознайомитися зі змістом Постанови Кабінету Міністрів України від 16 березня 2020 № 215 можна за наступним покликанням <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-11-bereznya-t160320>.

Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 – Постанова Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2020 р. № 1236.

Ознайомитися зі змістом Постанови Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2020 р. № 1236 можна за наступним покликанням <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantinu-ta-zaprovdzhennya-obmezhuvalnih-protiepidemichnih-zahodiv-1236-091220>.

Про встановлення карантину та запровадження посиленних протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 – Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 р. № 641.

Ознайомитися зі змістом Постанови Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 р. № 641 можна за наступним покликанням <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantinu-ta-zapr-641>.

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення – Закон України від 24 лютого 1994 року № 4004-XII (редакція від 14 січня 2021 р.).

Ознайомитися зі змістом Закону України від 24 лютого 1994 року № 4004-XII можна за наступним покликанням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>.

Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19
– Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211.

Ознайомитися зі змістом Постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211 можна за наступним покликанням <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zapobigannya-poshim110320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19>.

Про затвердження методичних рекомендацій щодо встановлення гнучкого режиму робочого часу – Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 04 жовтня 2006 № 359.

Ознайомитися зі змістом Наказу Міністерства праці та соціальної політики України від 04 жовтня 2006 № 359 можна за наступним покликанням <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0359203-06#Text>.

Про затвердження порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для реалізації загальнодержавних заходів у сфері освіти – Постанова Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2020 р. № 131 (редакція від 19 серпня 2021 р.).

Ознайомитися зі змістом Постанови Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2020 року № 131 можна за наступним покликанням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/131-2020-п#Text>.

Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) – Постанова Міністерства охорони здоров'я України від 22 серпня 2020 року № 50 (*втратив чинність*).

Ознайомитися зі змістом Постанови Головного державного санітарного лікаря України від 22 серпня 2020 року № 50 можна за наступним покликанням <https://osvita.ua/legislation/other/76059/>.

Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів у закладах освіти в період карантину в зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) (втратив чинність) – Постанова головного державного санітарного лікаря України від 30 липня 2020 року № 42.

Ознайомитися зі змістом Постанови головного державного санітарного лікаря України від 30 липня 2020 року № 42 можна за наступним покликанням <https://osvita.ua/legislation/other/75370/>.

Про захист населення від інфекційних хвороб – Закон України від 6 квітня 2000 року № 1645-III (редакція від 16 червня 2021 року).

Ознайомитися зі змістом Закону України від 6 квітня 2000 року № 1645-III можна за наступним покликанням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки в умовах спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 – Указ Президента України від 13 березня 2020 року № 87/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України».

Ознайомитися з Указом Президента України від 13 березня 2020 року № 87/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» можна за наступним покликанням <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002525-20#Text>.

Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19 – Наказ Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2020 року № 406 (редакція від 8 квітня 2020 року).

Ознайомитися зі змістом Наказу Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2020 року № 406 можна за наступним покликанням <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0406729-20#Text>.

Про тимчасове обмеження функціонування підрозділів системи освіти у зв'язку з профілактикою та протидією COVID-19 – Постанова Міністра

національної освіти Республіки Польщі від 11 березня 2020 року No. 410 [переклад надано в авторській редакції].

Ознайомитися зі змістом Постанови Міністра національної освіти Республіки Польщі від 11 березня 2020 року No. 410 польською мовою можна за наступним покликанням

<https://dziennikustaw.gov.pl/D2020000041001.pdf>.

Про управління і контроль за поширенням інфекції Covid-19 – Закон Республіки Латвії від 5 червня 2020 року № 2020/110A.1 [переклад надано в авторській редакції].

Ознайомитися зі змістом Закону «Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums» латишською мовою можна за наступним покликанням

<https://likumi.lv/ta/id/315278-covid-19-infekcijas-izplatibas-parvaldibas-likums>.

Ознайомитися зі змістом Закону «Law on the Management of the Spread of COVID-19 Infection» англійською мовою можна за наступним покликанням

<https://likumi.lv/ta/en/en/id/315278-law-on-the-management-of-the-spread-of-covid-19-infection>.

Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році. – Лист Міністерства освіти і науки України від 11 серпня 2020 року № 1/9-430.

Ознайомитися зі змістом Листа Міністерства освіти і науки України від 11 серпня 2020 року № 1/9-430 можна за наступним покликанням

<https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-pro-vikladannya-navchalnih-predmetiv-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-u-20202021-navchalnomu-roci>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арістова Н. О. Дистанційне навчання в сучасних умовах: ставлення студентів в Україні та Латвії. Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2021: інновації в освіті в контексті європеїзації та глобалізації : матеріали V Міжнародної наук.-практ. конференції (Київ, 27-28 травня 2021 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України / за заг. ред. О. І. Локшиної. Тернопіль : Крок, 2021. С. 54–55. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726937/>.
2. Арістова Н. О., Малихін О. В. Досвід подолання негативного впливу пандемії Covid-19 на систему освіти: країни Бенілюксу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. № 44. 2021. С. 78–87.
3. Всеукраїнська школа онлайн. (2020). <https://lms.e-school.net.ua/>
4. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Малихін О. В. Сучасний досвід організації дистанційного навчання у вищій школі: Україна-Латвія. Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2021: інновації в освіті в контексті європеїзації та глобалізації : матеріали V Міжнародної наук.-практ. конференції (Київ, 27-28 травня 2021 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України / за заг. ред. О. І. Локшиної. Тернопіль : Крок, 2021. С. 63–64.
6. Малихін О. В., Арістова Н. О. Актуальні питання післядипломної освіти вчителів в умовах непрогнозованих впливів (пандемія COVID-19): трансформація людських цінностей. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2021. Т.1. С. 42–45. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725210/>.
7. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України. (2021). *Новини*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/servisi-distsiynogo-navchannya-dlya-vchiteliv>

8. Міністерство освіти і науки України. (2020). *Для учнів 6-10-х класів розроблено спеціальні уроки про COVID-19*. <https://mon.gov.ua/ua/news/dlya-uchniv-6-10-h-klasiv-rozrobleno-specialni-uroki-pro-covid-19>
9. Міністерство освіти і науки України. (2021). *Інфокампанія «Школо, ми готові»*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/infokampaniya-shkolo-mi-gotovi>
10. Міністерство освіти і науки України. (2021). *МОН та Мінцифри запустили платформу «Всеукраїнська школа онлайн»*. <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-ta-mincifri-zapustili-platformu-vseukrayinska-shkola-onlajn>
11. Міністерство освіти і науки України. (2020). *Розроблено серію коміксів для школярів*. <https://mon.gov.ua/ua/news/rozrobleno-seriyu-komiksiv-dlya-shkolyariv>
12. Міністерство освіти і науки України. (2020, Серпень 25). *Стартує онлайн-курс про дистанційне та змішане навчання у школах і профтехах – перший модуль вже у доступі*. <https://mon.gov.ua/ua/news/startuye-onlajn-kurs-pro-distancijne-ta-zmishane-navchannya-u-shkolah-i-proftehah-pershij-modul-vzhe-u-dostupi>
13. НУШ. (2020). COVID-19: уроки для учнів 6-10 класів. https://nus.org.ua/covid19/?fbclid=IwAR2PG-SVR2DkEDmI9Q1kU36NJXdZApw_3sYys9xp68IFXLSTYZkJ281VSk
14. О.Освіторія. (2020). ЮНІСЕФ, МОН та «Освіторія» розробили інтерактивний урок про COVID «Школо, ми готові». URL: <https://osvitoria.media/news/yunisef-mon-ta-osvitoriya-rozrobyly-interaktyvnyj-urok-pro-covid-shkolo-my-gotovi/>
15. Про повну загальну середню освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 13 липня 2020 р. №764-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
16. Топузов, О. М., Саух, П. Ю., Драч, І. І., Локшина, О. І., Глушко, О. З., Джурило, А. П., Максименко, О. О., Нікольська, Н. В., Дебич, М. А., Паламарчук, О. Ф., & Трима, К. А. Початок і завершення навчального року: зарубіжний досвід: інформація Національної академії педагогічних наук України на запит Консультативної ради при Президентові України з питань сприяння розвитку системи загальної середньої освіти. Вісник Національної

академії педагогічних наук України, 2021. 3(2). С. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-14-1>

- 17.Шпарик О. М. Європейська освіта в умовах дистанційного формату: теоретичний аспект. Науково-педагогічні студії. 2021. №5. С. 81–96. URL: <http://npstudies.dnpb.gov.ua/>.
- 18.Шпарик О. М. Освіта під час COVID-19: рух до цифрового та змішаного навчання. Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 021: інновації в освіті в контексті європеїзації та глобалізації : матеріали V Міжнародної наук.-практ. конференції (м. Київ, 27–28 травня 2021 р.). Тернопіль, 2021. С. 79–82. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726651>.
- 19.Шпарик О. М. Освітній процес в Україні та країнах ЄС в умовах дистанційного та змішаного форматів: теоретичний аспект. Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22–23 квітня 2021 р.). Київ, 2021. С. 449–451. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/727294>.
- 20.Шпарик О. М. Підходи до організації освітнього процесу в умовах непрогнозованих впливів. Світ дидактики: дидактика в сучасному світі : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 21-22 вересня 2021 р.). Київ, 2021. С. 128–130. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/727835>.
- 21.Andrésková, J. & Dach, I. (2020). *How to defeat the Corona Dragon*. Retrieved from www.coronadragon.com
- 22.Aristova N. O., Malykhin O. V. Three European Countries Experience in Delivering Quality Education to Schoolchildren Amid Covid-19 Pandemic: A Comparative Study// Priority directions of science and technology development. Abstracts of the 7th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Kyiv, Ukraine. 2021. Pp. 556–560. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724494/>.
- 23.CEDEFOP. (2020, June 17). *Poland: response to the Covid outbreak*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/poland-response-covid-19-outbreak>

24. Council of Europe. (n.d.). *Responses from our member States*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/education/responses-from-our-member-states>
25. e-Estonia. (2021). *Education and research*. Retrieved from <https://e-estonia.com/solutions/education/e-school/>
26. EdEra. (2014-2018). *MON-DECIDE: 0* Онлайн-курс про дистанційне навчання. <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+0+2020/about>
27. EdEra. (2014-2018). *MON-DECIDE: 1* Онлайн-курс для вчителів та керівників шкіл про дистанційне навчання. <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+1+2020/about>
28. eTwinning. (2021). *Κοινότητα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών eTwinning - Δράση Διαδίκτυακών Μαθημάτων*. <https://seminars.etwinning.gr>
29. European Commission. (2020, November 5). *Belgian Teachers' improved network platform to connect Flemish docents*. Retrieved from https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/belgian-teachers%E2%80%99-improved-network-platform-connect-flemish-docents_en
30. European Commission. (n.d.). *Denmark*. Retrieved from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/denmark/57-learning-to-participate-through-formal-non-formal-and-informal-learning>
31. European Commission. (2020, April 30). *Czechia: Supporting Distance Learning During the Coronavirus Outbreak*. <https://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=67&langId=nl&newsId=9662>
32. KlasCement. <https://www.klascement.net/>
33. Lithuania. *Implementation of School Health Promotion in the Time of Covid-19* [Datafile]. (n.d.). <https://www.schoolsforhealth.org/sites/default/files/editor/assembly/lithuania2020.pdf>
34. Lokshyna, O., & Topuzov, O. COVID-19 and education in Ukraine: Responses from the authorities and opinions of educators. *Perspectives in Education*, Vol. 39 No. 1 (2021): COVID-19 special issue: Opportunity to rethink and restructure education in the world / COVID-19 and the impact on basic and special education. Pp. 207-230. DOI: <https://doi.org/10.18820/2519593X/pie.v39.i1.13>

35. Malykhin, O., Usca, S., & Aristova, N. (2021). University lecturers' views on distance education during the Covid-19 pandemic: Ukrainian-Latvian comparative studies. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 5, 145–157. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725471/>.
36. Migračné informačné centrum IOM. (2021). *COVID-19: opatrenia a dôležité informácie – Priebežne aktualizované!* <https://www.mic.iom.sk/sk/novinky/639-covid-19-opatrenia.html>
37. Ministry of Education and Culture. (2020). Coronavirus info session for children on Friday 24 April. Retrieved from <https://minedu.fi/en/-/10616/valtioneuvoston-koronainfo-lapsille-perjantaina-24-4->
38. Ministry of Education and Science, Republic of Latvia. (2020, July 9). *Project 'Tava klase' (Your class) – lessons on TV.* <https://www.izm.gov.lv/en/article/project-tava-klase-your-class-lessons-tv>
39. Ministry of Education and Science, Republic of Latvia. (2020, May 20). *Situation caused by Covid-19 in Latvia.* Retrieved from <https://www.izm.gov.lv/en/article/situation-caused-covid-19-latvia>
40. Ministry of the Interior of the Czech Republic. (2020). *Coronavirus disease COVID-19: Recommendations in relation to children.* Retrieved from <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/coronavirus-disease-covid-19-recommendations-in-relation-to-children.aspx>
41. MUNI FSS Department of psychology. (2021). *COVID-19: Psychological recommendations and advice for families.* Retrieved from <https://psych.fss.muni.cz/en/coronavirus>
42. MUNI FSS Department of psychology. (2021). *How to teach at the time of coronavirus?: Recommendations for teachers.* Retrieved from <https://psych.fss.muni.cz/media/3221865/how-to-teach-at-the-time-of-coronavirus.pdf> (in English)
43. MUNI FSS Katedra psychologie. (2021). *Jak učit v době koronavirové? Doporučení pro učitele.* <https://psych.fss.muni.cz/koronavirus/clanky/rady-pro-ucitele-v-dobe-koronavirove> (in Czech)

- 44.OECD. (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 pandemic of 2020* [Datafile]. https://www.hm.ee/sites/default/files/framework_guide_v1_002_harward.pdf
- 45.OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Czech Republic* [Datafile]. <http://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Czech-Republic-2020.pdf>
- 46.OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Finland* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Finland-2020.pdf>
- 47.OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Greece* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Greece-2020.pdf>
- 48.OECD. (2020). *Education Policy Outlook: Latvia* [Datafile]. <http://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Latvia-2020.pdf>
- 49.OECD. (2020). *Initial Education Policy Responses to the Covid-19 Pandemic: Greece* [Datafile]. <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/covid-snapshot-Greece.pdf>
- 50.System podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů. (2018). O Projektu. <https://www.projektsypo.cz/o-nas/o-projektu.html>
- 51.Tava Klase. (2020). <https://www.tavaklase.lv/>
- 52.The Ministry of the Interior of the Czech Republic. (2021). *Psychological help – working with children (COVID-19)*. <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/psychological-help-working-with-children-covid-19.aspx>
- 53.Topuzov, O., Malykhin, O., Usca, S., & Aristova, N. (2021). Ukrainian-Latvian comparative studies on university education: common European values and current challenges. Society. *Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 1, 696–706. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725971/>.
- 54.TVR. (2020). *La TVR 2 e școala ta!* www.tvr.ro/telescoala-orarul-cursurilor-pentru-prima-saptamana_26635.html#view
- 55.Učíme na diaľku. (2020). <https://www.ucimenadialku.sk/>
- 56.UNESCO. (n.d.). *National learning platforms and tools*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>

57. *Unterstützung der Stadt Wien für SchülerInnen: Gratis-Lernhilfe läuft online weiter.*
(2020). Regionews Retrieved from
https://www.regionews.at/newsdetail/Unterstuetzung_der_Stadt_Wien_fuer_Schueler_Innen_Gratis_Lernhilfe_laeuft_online_weiter-296947

58. *Unterstützung der Stadt Wien für SchülerInnen: Gratis-Lernhilfe läuft online weiter.*
(2020). Top News. Retrieved from <https://www.top-news.at/2020/03/26/unterstuetzung-der-stadt-wien-fuer-schuelerinnen-gratis-lernhilfe-laeuft-online-weiter/>

ПРО АВТОРІВ

МАЛИХІН Олександр Володимирович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, дійсний член (академік) Української академії акмеологічних наук.

Коло наукових інтересів: фундаментальні основи дидактики і психодидактики (теорія і практика навчання в закладах загальної середньої і вищої освіти), особливості освітнього процесу у вищій педагогічній школі, методологію педагогічних досліджень, компетентнісний підхід в освіті.

АРІСТОВА Наталія Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу міжнародних зв'язків та наукової співпраці Інституту педагогіки НАПН України.

Коло наукових інтересів: фундаментальні основи теорії і методології організації освітнього процесу на засадах його суб'єктивації, теоретичні і методичні основи формування професійної суб'єктності майбутнього вчителя, трансформаційні процеси в освіті: дистанційне та змішане навчання.

ШПАРИК Оксана Михайлівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки НАПН України.

Коло наукових інтересів: теорія і практика освітніх реформ в КНР, США та країн ЄС, тенденції розвитку шкільної освіти, забезпечення якості загальної середньої освіти, освітні трансформаційні процеси та освітня політика Китаю, США та ЄС.

ВИРОБНИЧО – ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ

Малихін Олександр Володимирович
Арістова Наталія Олександрівна
Шпарик Оксана Михайлівна

**ВИКОРИСТАННЯ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КРАЇНАХ ЄС В УМОВАХ
НЕПРОГНОЗОВАНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВПЛИВІВ У СИСТЕМІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Обкладинка - Лук'яненко Л.
Верстка – Коломієць А.

Обсяг 4,0 авт. арк.

Віддруковано у ТОВ “КОНВІ ПРІНТ”.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК №6115, від 29.03.2018 р.
03680, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 12,
тел. +38 044 332-84-73.